

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

бухгалтерського обліку та аудиту
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

на тему: Моделі обліку запасів підприємства, їх аналіз та аудит
(на прикладі ТОВ «ПроТек Логістик»)

Виконала: студентка VI курсу, групи ПОмд-61
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва спеціальності)

	<u>Якубішин О.Р.</u>
	(прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Співак С.М.</u>
	(прізвище та ініціали)
Нормоконтроль	<u>Митник У.М.</u>
	(прізвище та ініціали)
Завідувач кафедри	<u>Співак С.М.</u>
	(прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Дмитрів Д.В.</u>
	(прізвище та ініціали)

Тернопіль, 2024

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет Економіки та менеджменту
(повна назва факультету)
Кафедра Бухгалтерського обліку та аудиту
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Співак С.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)
« » 2024 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня магістр
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Якубішин Ользі Романівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Моделі обліку запасів підприємства, їх аналіз та аудит
(на прикладі ТОВ «ПроТек Логістик»)

Керівник роботи Співак Сергій Михайлович, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «08» жовтня 2024 року № 4/7-974

2. Термін подання студентом завершеної роботи 16.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи Навчальна та наукова література, нормативно-правові та законодавчі документи з питань бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, статистична інформація, бухгалтерська звітність досліджуваного підприємства

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Теоретико-економічні засади обліку запасів підприємства

Моделі обліку запасів та особливості їх використання підприємством

Організація та методика аудиту запасів підприємства

Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Голда Н.М.		
Безпека в надзвичайних ситуаціях	Стручок В.С.		

7. Дата видачі завдання 09.10.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Погодження плану кваліфікаційної роботи з керівником	до 14.10.2024 р.	
2	Підбір і опрацювання літератури	до 24.10.2024 р.	
3	Підготовка розділу 1 «Теоретико-економічні засади обліку запасів підприємства»	до 06.11.2024 р.	
4	Підготовка розділу 2 «Моделі обліку запасів та особливості їх використання підприємством»	до 20.11.2024 р.	
5	Підготовка розділу 3 «Організація та методика аудиту запасів підприємства»	до 02.12.2024 р.	
6	Підготовка розділу 4 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях»	до 09.12.2024 р.	
7	Подання кваліфікаційної роботи для здійснення перевірки на плагіат	до 12.12.2024 р.	
8	Попередній захист роботи	13.12. 2024 р.	
9	Подання готової роботи на кафедру	до 16.12.2024 р.	

Студент

(підпис)

Якубішин О.Р.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Співак С.М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Якубішин О.Р. Моделі обліку запасів підприємства, їх аналіз та аудит (на прикладі ТОВ «ПроТек Логістик»). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2024.

У роботі досліджено теоретичні аспекти впливу моделей обліку запасів підприємства на організацію та методику їх обліку, аналізу та аудиту (на прикладі ТОВ «ПроТек Логістик»).

Досліджено економічну сутність запасів підприємства та їх роль і значення у підприємницькій діяльності. Розглянуто та узагальнено класифікацію запасів. Проведено аналіз нормативно-правового забезпечення обліку запасів підприємства. Проаналізовано основні вимоги та критерії щодо оцінки та визнання запасів.

Розглянуто методику обліку запасів та запропоновано основні напрями удосконалення. Узагальнено основні аспекти відображення у звітності підприємства інформації про запаси. Проаналізовано методику синтетичного та аналітичного обліку наявності, руху та використання запасів на підприємстві.

Визначено сутність, мету завдання та джерела інформації для проведення аудиту запасів. Розкрито інформацію щодо аудиторського звіту та ефективності використання запасів підприємства. Систематизовано основні аспекти організації та методики аудиту запасів підприємства.

Ключові слова: облік, аналіз, аудит, запаси, підприємство.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Економічна сутність, роль та значення запасів у підприємницькій діяльності	9
1.2 Класифікація запасів та її вплив на побудову обліку	15
1.3 Оцінка запасів у бухгалтерському обліку	20
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	30
2.1 Моделі управління запасами та їх вплив на побудову обліку	30
2.2 Документальне оформлення обліку запасів на підприємстві.....	37
2.3 Синтетичний та аналітичний облік наявності, руху та використання запасів на підприємстві.....	43
2.4 Сучасні проблеми організації обліку запасів та шляхи їх вирішення.....	48
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1 Сутність, мета, завдання та джерела інформації аудиту запасів	55
3.2 Аудиторські процедури та порядок їх застосування при проведенні аудиту запасів.....	61
3.3 Звіт аудитора та аналіз ефективності використання запасів	67
Висновки до розділу 3	70
РОЗДІЛ 4. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях.....	71
4.1. Організація охорони праці на підприємстві.....	71
4.2. Реалізація заходів щодо захисту запасів підприємства і готової продукції від впливу уражаючих факторів надзвичайних ситуацій	74
Висновки до розділу 4	78
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми Виробничі запаси використовуються підприємствами всіх форм власності та галузей економіки для здійснення виробничо-господарської діяльності. Матеріально-виробничі запаси посідають важливе місце у складі майна і перебувають в авангарді структури витрат підприємства. Будь-яка компанія намагається вибудувати ефективну облікову та аудиторську політику щодо своїх запасів з особливою ретельністю та увагою. Запаси, будучи найважливішою частиною активів підприємства, відіграють важливу роль у формуванні структури витрат підприємства, їхня величина суттєво впливає на рівень рентабельності виробництва, швидкість обороту інвестованого капіталу, а від ефективності використання запасів залежить прибуток підприємства. Раціональне використання запасів здатне підвищити ефективність виробництва. Крім того, формування чіткої та коректної інформації про наявність і рух запасів та правильний облік їх вартості гарантують достовірність фінансової звітності компанії.

Проблеми обліку та аудиту виробничих запасів розглядали такі науковці: Аренс Є.О., Безруких П.С., Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.М., Китайчук Т.Г., Коноплицький В.А., Кужельний М.В., Льон В.С., Мельник Р.С., Нашкерська Х.М., Нищенко Л.М., Покропивний С.Ф., Соколов Ю.В., Сопко В.В., Ткаченко Н.К. та інші. Усі перелічені вище вчені зробили значний внесок у розвиток бухгалтерських досліджень з питань методології та організації обліку й аудиту операцій з матеріально-виробничими запасами на підприємствах.

Завдання дослідження - систематичне дослідження, критична оцінка та демонстрація теоретичних положень і підходів, спрямованих на вдосконалення чинної практики застосування моделей обліку та аудиту матеріально-виробничих запасів. Необхідність досягнення поставленої мети зумовлена вирішенням таких завдань:

- систематизувати та узагальнити інформацію про економічну сутність запасів, їх класифікацію та роль у господарській діяльності підприємства;
- виявити відмінності між МСБО та МСФЗ щодо визнання та оцінки запасів.

Роз'яснити

- принципи побудови та функціонування моделі обліку запасів;
- навести фінансово-економічну характеристику ТОВ «ПроТек Логістик» та її вплив на побудову системи обліку запасів на підприємствах;
- детально висвітлити та критично оцінити чинну методологію й організацію основних, комплексних та аналітичних ділянок обліку матеріально-виробничих запасів.

Предметом дослідження є модель бухгалтерського обліку операцій з матеріально-виробничими запасами господарюючих суб'єктів та їх аудит. Предметом дослідження є низка теоретичних і прикладних питань, пов'язаних із методологією та організацією моделей обліку матеріально-виробничих запасів та їх аудиту.

Методи дослідження. Методи порівняння та узагальнення - для опрацювання інформації, що надходить, і розкриття сутності категорії «аудиторський контроль»; методи індукції та дедукції - для визначення тенденцій розвитку системи обліку та аудиту виробничих запасів; методи розрахунку, аналізу та графіків - для створення таблиць, проведення розрахунків та наочного відображення результатів дослідження; методи систематизації, гіпотези та припущень - для формулювання суджень і внесення удосконалень.

Практична значущість результатів. Розроблено та прийнято до впровадження в ТОВ «ПроТек Логістик» практичні рекомендації щодо методик обліку й аудиту виробничих запасів та організації інформаційного забезпечення систем управління запасами.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи магістра. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і рекомендацій, списку використаних ресурсів та додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, роль та значення запасів у підприємницькій діяльності

Вивчення сутності поняття «запаси» розкриває ключові аспекти та визначення цього поняття в контексті підприємницької діяльності. Аналіз значення запасів підтверджує їх важливість для забезпечення безперервності виробництва, задоволення потреб клієнтів, оптимізації витрат та ефективного управління ресурсами. Чітке визначення терміну «запаси» відіграє важливу роль у розробленні нормативної бази для практики управління та фінансової звітності, а також є підґрунтям для подальших досліджень моделей обліку та аудиту запасів. Згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, запаси - це «активи, призначені для подальшого продажу, вільного розподілу або обігу». - призначені для подальшого продажу, вільного розподілу або розповсюдження під час звичайної діяльності; - призначені для подальшого споживання під час звичайної діяльності підприємств державного сектору; - призначені для виробництва товарів, виконання операцій, надання послуг або досягнення поставлених цілей підприємств державного сектору та/або зберігаються у вигляді сировини або допоміжних матеріалів для використання з метою задоволення потреб» [1].

Таким чином, згідно з МСФЗ 9 «Запаси», компанія може визнавати як запаси лише ті активи, які можуть принести їй значні вигоди і вартість яких може бути визначена. Стандарт також визначає, що є запасами для цілей бухгалтерського обліку: - сировина, основні матеріали, допоміжні матеріали, комплектуючі та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва товарів, виконання операцій, надання послуг, розподілу, передавання, обслуговування виробничих та адміністративних потреб - частини, компоненти, вироби та незавершене виробництво у вигляді завершених робіт, а також у вигляді незавершеного виробництва. незавершене виробництво у вигляді завершених технічних процесів - готова

продукція, яка виготовлена організацією, призначена для продажу та відповідає технічним характеристикам.

Згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, «запаси - це активи, призначені для продажу під час звичайної діяльності, активи, що перебувають у процесі виробництва для такого продажу, або активи, які існують у формі основних або додаткових матеріалів, що споживаються в процесі виробництва або надання послуг»[3].

Згідно з І. Багрій, запаси визначаються як «засоби виробництва, отримані підприємством і ще не використані у виробничому процесі». Учений також характеризує запаси як «наявність матеріальних ресурсів (засобів виробництва і предметів споживання) для забезпечення продовження розширеного відтворення, обслуговування невиробничої сфери та задоволення потреб населення». М.В. Дубініна стверджує, що існує два види запасів: виробничі запаси і товарні запаси. Активи - це матеріальні цінності, які перебувають на складах підприємств виробничої сфери і призначені для подальшого використання, а товарні запаси - це матеріальні цінності, які перебувають на складах, але призначені для продажу» [5]

На думку Н.М. Грабової, запаси - це майно, предмети праці, що споживаються в процесі виробництва продукції, від якої підприємство отримує прибуток або матеріали [6].

Живко З.Б. визначає запаси як «ресурси підприємства, які призначені для продажу під час звичайної діяльності, або у процесі виробництва для продажу, або утримуються підприємством для споживання в процесі виробництва» [7].

На думку Каніщенко Л.М. Резерви - це «доступ до достатніх матеріальних ресурсів, які необхідні для забезпечення розширення реконструкції, обслуговування нематеріальної сфери виробництва та задоволення потреб населення, але які ще не використані [8].

З огляду на думку зарубіжних учених на прикладі Річарда Д. Ірвіна, запаси визначаються як матеріальні ресурси, що використовуються в операційному циклі та призначені для виробництва або подальшого перепродажу [9];

Е.С. Хендріксен визначає запаси як оборотні активи або матеріали, що

споживаються в операційному циклі [10].

Проаналізувавши визначення запасів у вітчизняних і зарубіжних джерелах, можна дійти висновку, що підходи до уточнення сутності цього поняття різні та неоднозначні. При цьому більшість авторів схильні використовувати концепцію, представлену в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, визначаючи запаси як «матеріальні ресурси», «виробничі запаси» або визначаючи запаси як «складські запаси» (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття запасів підприємства

У бухгалтерському обліку запаси являють собою вартість товарів або сировини, що перебувають у виробництві або готуються до продажу. Управління запасами може впливати на фінансові показники компанії, включно з чистим прибутком, оборотністю запасів і собівартістю продажів. Бухгалтерський облік допомагає визначити витрати на утримання запасів, включно з витратами на зберігання, страхування та іншими супутніми витратами, а також їхню справедливую вартість відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, що відображає їхню справжню економічну цінність. Роль і функції товарно-матеріальних запасів значною мірою залежать від специфіки бізнесу та стратегії компанії. Ефективне управління запасами передбачає збалансованість запасів і витрат для забезпечення оптимального рівня

оборотного капіталу.

Підбиваючи підсумок дослідження, можна сказати, що запаси - це матеріальні ресурси, якими володіє компанія для забезпечення безперервності виробництва, надання послуг і задоволення потреб клієнтів. Вони включають у себе сировину, незавершене виробництво і готову продукцію. Запаси відіграють важливу роль у виробничих і бухгалтерських процесах підприємств. У виробничому процесі запаси виконують функції, показані на рисунку 1.2.

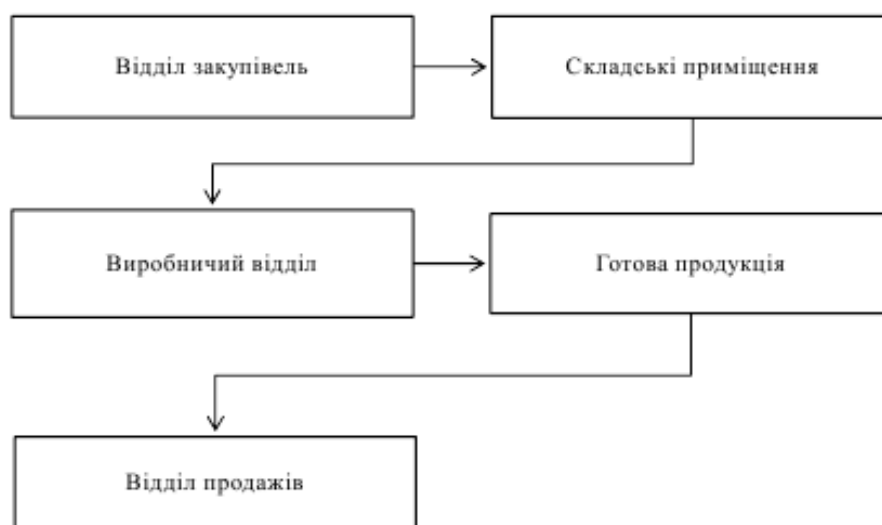

Рис. 1.2. Роль запасів у процесі виробництва на підприємстві

Облік запасів в Україні регулюється ПСБО № 2 «Запаси» та МСБО 9 «Запаси», а також низкою нормативних актів, у тому числі: Законом України № 996-XIV від 16 липня 1999 року «Про бухгалтерський облік». Цей Закон встановлює загальні принципи та вимоги до ведення бухгалтерського обліку в Україні. Закон встановлює стандарти бухгалтерського обліку, у тому числі правила визнання, оцінки та обліку запасів [12].

Податкове законодавство часто має значний вплив на облік запасів. Податкове законодавство може визначати правила визнання доходів і витрат, пов'язаних із запасами, та порядок їх оцінки. До таких податкових законів належить Податковий кодекс України № 996-XIV від 2 грудня 2010 року. Закон містить положення про облік запасів для цілей оподаткування. Зокрема, вартість запасів може впливати на розрахунок податку на прибуток [13].

Компанії також можуть розробляти власні внутрішні правила та процедури обліку запасів, які можуть включати конкретні методи оцінки та контролю. На рисунку 1.3 показано основні функції запасів компанії.

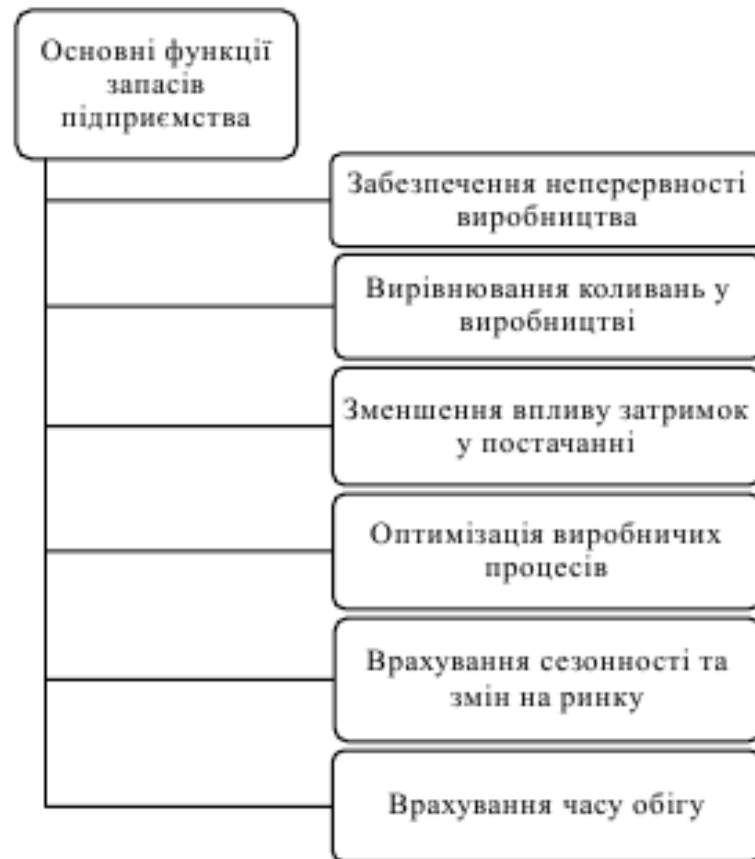

Рис. 1.3. Основні функції запасів підприємства

Згідно з рисунком 1.3, можна зробити такі висновки щодо функції запасів:

- запаси сировини, продуктів, незавершеного виробництва та компонентів допомагають забезпечити безперервне виробництво, навіть за умов затримок у постачальників;
- дозволяють підприємствам створити резервів запасів на час піків виробництва;
- мінімізують вплив збоїв у постачанні та дозволяють не зупиняти виробничі процеси при затримках постачання необхідних матеріалів;
- використовуються для оптимізації виробництва, під час впровадження нових технологій;

- забезпечують гнучкість реагування на сезонні коливання в попиті або інші фактори зміни ринкових умов;
- дозволяють зменшити час обігу продукції від постачання до споживача, що є надзвичайно важливим в сучасних умовах.

1.2. Класифікація запасів та її вплив на побудову обліку

Класифікація товарно-матеріальних запасів - важливий етап в управлінні обіговими активами компанії, що допомагає оптимізувати ефективне управління та оборот. Аналіз розподілу різних видів запасів дає змогу краще зрозуміти природу різних видів запасів та їхнє значення для оптимізації бізнес-процесів. Відповідно до «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» на субрахунку «Запаси» обліковуються різні компоненти, що визначають сферу діяльності підприємства. Важливе місце серед них посідають сировина та матеріали (основні компоненти, що використовуються у виробництві товарів), незавершене виробництво та комплектуючі (частини та компоненти, що входять до складу готової продукції або використовуються в її виробництві), паливо (матеріали, що використовуються для забезпечення енергією або приведення в рух транспортних засобів), пакування та тара (матеріали для зберігання продукції), будівельні матеріали (ресурси, необхідні для будівництва будівель та інших споруд) та інші матеріали. Ці підкатегорії, такі як запасні частини, сільськогосподарські матеріали та інші матеріали, визначають широкий спектр запасів, які відіграють важливу роль у функціонуванні та виробничих процесах підприємства [15].

Запаси цих категорій є важливою складовою бухгалтерського обліку, оскільки вони призначені для подальшого використання у виробничому процесі або для доставки на склад компанії. Зокрема, запаси сировини та витратних матеріалів є основоположним компонентом виробничого ланцюжка, а деталі та запасні частини відіграють важливу роль у забезпеченні безперервного виробництва та обслуговування обладнання. Облік запасів дає змогу компаніям точно відображати

вартість і кількість матеріальних ресурсів, необхідних для ведення бізнесу. Запаси можуть бути класифіковані за різними критеріями, залежно від потреб організації та характеристик її продукції.

У таблиці 1.1 представлено загальний підхід до класифікації запасів компанії. Управління запасами передбачає збалансований підхід до оптимізації ліквідності та вартості запасів. Ліквідні запаси допомагають уникнути дефіциту і забезпечити високий рівень обслуговування клієнтів, а неліквідні запаси допомагають підтримувати безперервність виробництва. Складські, виробничі та транзитні запаси важливі для ефективного управління ланцюжками поставок і оптимізації виробничих процесів у компанії.

Таблиця 1.1

Класифікація запасів підприємства

Ознаки класифікації	Види запасів
1	2
За часовою перспективою	Стратегічні (товари, які важливі для стратегічних цілей компанії, довгострокових планів), операційні (товари, необхідні для повсякденного функціонування бізнесу)
За рівнем попиту	Запаси наробітків (товари, які ще не були включені в процес виробництва або не почали продаватися), запаси в обігу (товари, які вже в обігу та готові до продажу)
За місцем розташування	Складські (зберігаються на складі чи складському приміщенні), виробничі (використовуються у процесі виробництва), у дорозі (перебувають на стадії перевезення між різними локаціями, у дорозі від постачальника на склад чи зі складу до покупця)
За наявністю на підприємстві	Нормативні (утримуються для забезпечення безперебійного виробництва включаючи непередбачувані обставини, як затримки у постачанні, зміни в попиті тощо), понаднормові (які перевищують рівень, необхідний для покриття поточних виробничих чи збутових потреб)

Продовження таблиці 1.1

1	2
За наявністю на початок і на кінець звітного періоду	Початкові (обсяг запасів на початок звітного періоду), кінцеві (обсяг запасів на кінець звітного періоду)
За приналежністю до балансу	Балансові (запаси, які знаходяться на балансі підприємства та включаються до складу фінансової звітності), позабалансові (запаси, які існують на підприємстві, але не відображаються на балансі)
За рівнем ліквідності	Ліквідні (товари або матеріали, які легко можуть бути конвертовані в гроші або інші еквівалентні активи з мінімальними втратами вартості), неліквідні (товари чи матеріали, які потребують більше часу для конвертації в гроші або їх важче реалізувати через низький попит або технічні обмеження)
За походженням	Первинні (запаси, які безпосередньо використовуються в основному виробничому процесі для створення кінцевого продукту або послуги), вторинні (запаси, які використовуються для допоміжних або побічних цілей, а не для безпосереднього виробництва кінцевого продукту)
За обсягом	Вільні (запаси, які доступні до використання вільно, без будь-яких обмежень), обмежені (запаси, які мають обмеження або обставини, що обмежують їх використання)
За сферою використання	У сфері виробництва (які використовуються безпосередньо в процесі виробництва), у сфері обігу (запаси, які знаходяться на шляху до кінцевого споживача або на рівні роздрібною торгівлі та готові до продажу), у невиробничій сфері (запаси, які використовуються в інших галузях, не пов'язаних безпосередньо з виробництвом чи продажем товарів)
За структурою і складом	Виробничі запаси (матеріали, які використовуються для виробництва продукції), запаси незавершеного виробництва (матеріали та компоненти, які використовуються у виробництві, але ще не стали частиною готової продукції), готова продукція, товари (готова для реалізації продукція)
За ступенем обертання	Швидкозношувані (товари, які швидко реалізуються і мають великий оберт), повільно зношувані (товари, які мають менший оберт та можуть залишатися на складі тривалий час)
За фізичним станом	Нові запаси (товари, які щойно отримані або виготовлені), старі або застарілі (товари, які перебувають на складі тривалий час і можуть стати застарілими)

Сформовано автором на основі [13, 14-16]

Поділ запасів на первинні та вторинні допомагає компаніям управляти різними видами запасів, визначаючи їхню роль і значення у виробничому процесі. Контроль над первинними запасами забезпечує нормальний хід виробництва, а контроль над вторинними запасами сприяє підвищенню ефективності та економії ресурсів. Правильна ідентифікація вільних і обмежених запасів важлива для оптимізації виробничих процесів і ланцюжків поставок, а також для

забезпечення високої ефективності та використання ресурсів. Це допомагає уникнути непотрібних витрат і забезпечити правильний розподіл запасів у виробничому середовищі. Компанії можуть використовувати комбінацію вищезазначених критеріїв або додавати власні атрибути, залежно від своїх потреб і специфіки бізнесу [17]. З таблиці 1.2 видно, що ТОВ «ПроТек Логістик» використовує другий клас плану рахунків для обліку запасів, де рахунок 20 - це виробничі запаси, а рахунок 22 - малоцінні та швидкопсувні товари. Рахунок 20 «Матеріальні запаси» призначений для узагальнення даних про наявність і рух матеріальних запасів, сировини (у тому числі сировини в переробці або в дорозі), будівельних матеріалів, палива, запасних частин, тари, пакувальних матеріалів тощо, що належать компанії. Рахунок 20 «Матеріальні запаси» дебетується на суму надходження матеріальних запасів та їх переоцінки ТОВ «ПроТек Логістик» і кредитується на суму витрат на виробництво (експлуатацію, будівництво), переробку, зниження цін тощо.

Таблиця 1.2

Основні рахунки та субрахунки при обліку запасів

№	Номер рахунку / субрахунку	Опис рахунку
1	20	Виробничі запаси
1.1	201	Сировина і матеріали
1.2	203	Паливо
1.3	204	Тара та тарні матеріали
1.4	205	Будівельні матеріали
1.5	207	Запасні частини
1.6	209	Відходи основного виробництва
2	22	Малоцінні та швидкозношувані предмети

До запасних частин належать придбані та виготовлені запасні частини, готові деталі, вузли, агрегати, машини та обладнання, що використовуються для ремонту, заміни витратних частин автомобілів, а також автомобільні шини та акумулятори. Фактично використані шини та акумулятори включаються до вартості автомобіля і обліковуються в інвентарній вартості. Якщо вони купуються окремо, то повна

вартість компонента списується з балансу як витрата під час установаження на автомобіль, залежно від характеру його використання. ТОВ «ПроТек Логістик» також обліковує малоцінні витратні матеріали зі строком корисного використання до одного року або одного операційного циклу, такі як робочий одяг, взуття, господарський інвентар та інструменти на рахунку 22.

При введенні в експлуатацію малоцінних предметів, предметів, що швидко амортизуються, вони виключаються зі списку активів, і згодом для таких предметів організовують оперативний кількісний облік за місцем знаходження та відповідальною особою за період їх фактичного використання. Уніформа та взуття видаються працівникам безоплатно в постійне користування відповідно до критеріїв забезпечення та умов носіння уніформи. Залишкова вартість форменого одягу та взуття, спецодягу та спецвзуття компенсується працівникам за ціною реалізації під час звільнення [18].

Запаси ТОВ «ПроТек Логістик» організовано за місцезнаходженням (за структурними підрозділами), за наявністю в компанії (стандартні й позаурочні, що забезпечує відсутність перерв у виробництві), за використанням, за секторами (виробничий, внутрішньовиробничий і невиробничий сектори) і т. д.

На кінець 2023 року структура запасів ТОВ «ПроТек Логістик» має такий вигляд (Рисунок 1.4): у структурі запасів ТОВ «ПроТек Логістик» переважають сировина і паливо, що пояснюється специфікою діяльності та продукції. пояснюється специфікою його діяльності та продукції. Це підтверджує припущення про те, що склад і структура запасів компанії залежать від її галузевої приналежності.

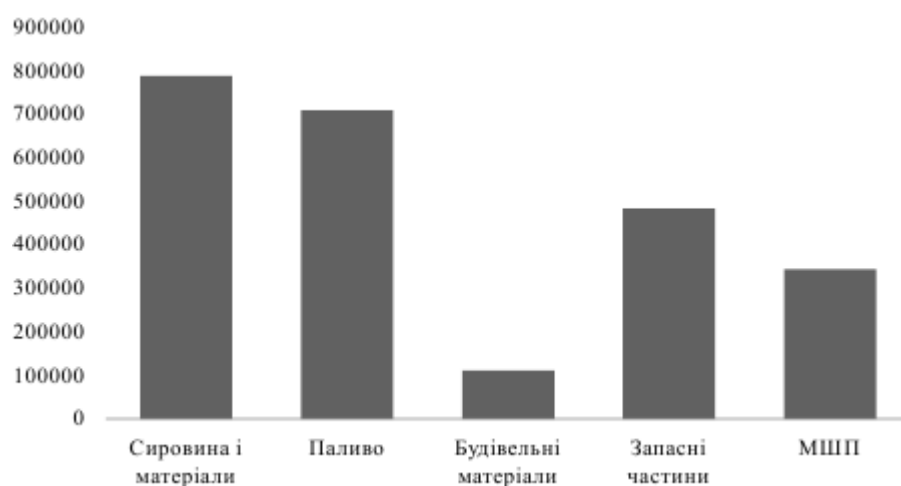

Рис. 1.4. Структура запасів ТОВ «ПроТек Логістик» у 2023 році

Джерело: сформовано за інформацією Звіту про фінансовий стан

Загалом класифікація товарно-матеріальних запасів відіграє важливу роль в ефективному управлінні ресурсами компанії. Тому аналіз різних підходів до класифікації може допомогти визначити оптимальний методологічний підхід для конкретної компанії.

1.3. Оцінка запасів у бухгалтерському обліку

Оцінка товарно-матеріальних запасів - важливий процес для бізнесу, оскільки вона впливає на точність фінансової звітності та прийняття бізнес-рішень. Існує кілька методів оцінки запасів залежно від характеру та потреб бізнесу. Ці методи визначаються міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку, а також обліковою політикою компанії. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, зокрема МСФЗ (IAS) 2 «Запаси», містять визначення та правила обліку запасів для цілей фінансової звітності; МСФЗ (IAS) 2 встановлює методи визначення вартості запасів, оцінки їх вартості реалізації та зв'язки з бухгалтерським балансом [3].

Таблиця 1.3

Основні аспекти Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку «Запаси»

Сфера регулювання	Визначення
Визнання запасів	Стандарт вимагає визнання запасів за вартістю придбання або виробництва, включаючи вартість придбання, витрати виробництва та інші витрати реалізації
Оцінка запасів	Вартість запасів може бути визначена за методами середньозваженої вартості або за конкретними ідентифікаторами вартості. Стандарт вимагає, щоб вартість запасів відповідала ринковій вартості або вартості реалізації
Собівартість	Включає в себе вартість придбання, транспортні та інші витрати, пов'язані із їх завершенням

Джерело: побудовано автором на основі МСБО 2

Якщо узагальнити інформацію, подану в таблиці 1.3, то МСБО 2 регулює визнання та оцінку запасів. Метою цього міжнародного стандарту фінансової звітності є встановлення правил визначення вартості запасів, що включаються до фінансової звітності. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» затверджено наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20 жовтня 1999 року. Галузі, що регулюються цим стандартом, перелічено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Основні аспекти Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»

Сфера регулювання	Визначення
Визначення запасів	Стандарт визначає запаси як активи, призначені для продажу, знаходяться у процесі виробництва для продажу або є у вигляді матеріалів
Визнання вартості запасів	Вартість запасів визнається за вартістю придбання за договором або виробництва, включаючи витрати виробництва, транспортування та інші витрати, пов'язані з підготовкою запасів для продажу
Способи оцінки запасів	Стандарт визначає можливі методи оцінки запасів: перші вийшли – перші продані (FIFO), нормативні затрати, середньозважена вартість та інші

Джерело: побудовано автором на основі П(С)БО 9

Якщо узагальнити інформацію, подану в таблиці 1.4, то це положення встановлює правила визнання, оцінки та відображення у звітності запасів. Національний стандарт бухгалтерського обліку НП(С)БО 16 «Витрати» може переплітатися з 9 «Запаси» в частині обліку виробничих витрат, пов'язаних зі створенням запасів. Це положення визначає прямі виробничі витрати, пов'язані з конкретною виробничою діяльністю. Цей вид витрат часто враховується при визначенні вартості запасів відповідно до П(С)БО 9 «Запаси». Наприклад, вартість сировини і матеріалів, що використовуються у виробництві, включається до собівартості запасів. У П(С)БО 16 також детально зазначено, які витрати можуть бути включені до собівартості, включаючи прямі та непрямі, і цей стандарт може вплинути на визначення оціночної вартості та рішення про знецінення запасів, якщо в цьому виникне необхідність [19].

У таблиці 1.5 наведено порівняння Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 2 «Запаси» з Положенням № 9 «Запаси».

Таблиця 1.5

Порівняльна таблиця МСБО 2 «Запаси» та П(С)БО 9 «Запаси»

Критерій порівняння	МСБО 2	П(С)БО 9
Визначення та об'єкт	Визначає запаси як активи, утримуються для продажу в звичайному ході справ або в процесі виробництва для такого продажу	Визначає запаси як активи, призначені для продажу, у виробництві для продажу або у вигляді матеріалів та інших витрат виробництва
Визнання та вартість	Вимагає визнання запасів за вартістю придбання або вартістю виробництва, включаючи витрати на переробку та інші витрати.	Вимагає визнання запасів за вартістю придбання або вартістю виробництва, включаючи витрати виробництва та інші витрати.
Вартість придбання	Включає вартість придбання, транспортування та інші витрати, які пов'язані з приведенням запасів до готовності для продажу	Включає вартість придбання за договором, собівартість, визначену за П(С)БО 16 або справедливую собівартість у разі безоплатного отримання
Оцінка запасів	Дозволяє використання різних методів оцінки: FIFO, конкретної ідентифікації собівартості, середньозваженої собівартості	Забезпечує вибір між різними методами оцінки, такими як FIFO, середньозваженої собівартості, нормативних затрат, ціни продажу, ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів

Таким чином, обидва стандарти використовують схожий підхід до визнання та оцінки запасів, але можуть різнитися за деякими деталями, як-от склад запасів і склад витрат, що включаються до витрат МСБО 9 враховує особливості національної практики обліку, тоді як МСФЗ 2 містить загальні принципи для міжнародного використання для міжнародного застосування. Українські підприємства можуть вести бухгалтерський облік як відповідно до міжнародних, так і до національних стандартів і, відповідно, повинні враховувати методи оцінки запасів, передбачені цими стандартами. Визначення первісної вартості запасів є важливим елементом фінансового та бухгалтерського управління підприємствами, оскільки є необхідним для їх правильного відображення у фінансовій звітності та використовується не тільки для забезпечення ефективної роботи підприємства, а й для дотримання бухгалтерських і податкових норм [20].

Згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, собівартість розраховується як сума витрат на виробництво або вартості активів чи

рахунків, зазначених у договорі на поставку цих активів, імпортного мита, непрямих податків, понесених під час купівлі, але не відшкодованих підприємству, плюс будь-які додаткові витрати, транспортні витрати або витрати на завершення виробництва запасів. Закон говорить, що вартість запасів включається до звіту про фінансовий стан. Якщо запаси включаються до звіту про фінансовий стан, то слід використовувати саме їхню вартість [2].

На відміну від національного стандарту, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» вимагає, щоб запаси включалися до балансу за найменшою з двох величин: собівартістю або чистою вартістю реалізації. Згідно з цим стандартом, «собівартість запасів повинна включати всі витрати на придбання, переробку та інші витрати, понесені для приведення запасів до поточного стану і стану». Витрати на переробку включають прямі та непрямі витрати, понесені в процесі виробництва. Витрати на придбання являють собою суму витрат на придбання, імпортних мит і податків, за умови, що вони не будуть згодом відшкодовані компанії [3].

Бухгалтерський облік і фінансова звітність ТОВ «ПроТек Логістик» організовано відповідно до Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», зі змінами та доповненнями (далі - Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV), організовано відповідно до Закону України № 996-XIV від 16 липня 1999 року. Податковий облік у ТОВ «ПроТек Логістик» ведеться відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» та облікової політики компанії. Для обліку запасів на балансі використовується найменша з двох величин: собівартості або чистої вартості реалізації.

При цьому первісна вартість отриманих або вироблених запасів включає в себе суму фактичних витрат, понесених на їх придбання або виробництво (рис. 1.5).

Рис. 1.5 Формування первісної вартості запасів
на ТОВ «ПроТек Логістик» [12]

Згідно з міжнародними стандартами, запаси оцінюються відповідно до таких методів: - метод «перших за часом придбання» (ФІФО), метод середньозваженої вартості та метод питомої вартості. Метод ФІФО (First-In-First-Out) - це метод оцінки запасів, який припускає, що першими продаються або використовуються ті товари, що були придбані або вироблені першими. Цей метод передбачає, що старіші запаси (на момент надходження) використовуються раніше, ніж новіші [21].

Пропонується враховувати принцип методу «першим надійшов - першим вибув». До основних запасів підприємства належать виробничі запаси, сировина і матеріали, паливо, тара та пакувальні матеріали, будівельні матеріали, запасні частини, відходи, малоцінні товари та витратні матеріали. Відповідно до облікової політики ТОВ «ПроТек Логістик» під час вибуття запасів, тобто відпущення їх у виробництво, продажу або іншого вибуття, використовується метод ФІФО, іншим чином, застосовується метод ФІФО. Відповідно, при використанні методу ФІФО собівартість запасів визначається виходячи з того, що одиниці товарів, придбані або вироблені першими, використовуються або продаються першими. Цей метод часто використовують у тих випадках, коли ціни на сировинні товари нестабільні і компанії прагнуть мінімізувати вплив коливань цін на результати своєї діяльності.

Однак важливо пам'ятати, що вибір методу оцінки запасів може вплинути на фінансову звітність та оподаткування компанії. Метод середньозваженої вартості, з іншого боку, визначає вартість запасів, враховуючи середню ціну одиниці товару на основі кількості одиниць, що залишилися в запасах [22]. Метод середньозваженої вартості ефективний в умовах коливання цін, оскільки дає змогу розподілити вартість запасів пропорційно до кількості та вартості придбаних або вироблених товарів. Він також спрощує облік і зменшує коливання вартості запасів порівняно з методами, що враховують конкретну послідовність закупівель або виробництва.

Згідно з МСФЗ 2, метод специфічної ідентифікації використовується, коли запаси не мають подвійного призначення і товари або послуги виробляються для конкретного проекту. Метод специфічної ідентифікації включає в себе роздільну калькуляцію витрат і калькуляцію собівартості кожної одиниці запасів. Він може використовуватися для розрахунку собівартості конкретних замовлень, таких як виробництво літаків, кораблів тощо, або торгівля дорогоцінними металами, картинами чи спеціалізованими товарами. Метод специфічної ідентифікації не використовується під час виробництва або продажу великої кількості взаємозамінних одиниць. Однак важливо зазначити, що для підприємств з великим обсягом руху запасів використання та облік методу специфічної ідентифікації може бути ускладнене, а витрати на реєстрацію та відстеження вартості кожної одиниці товару можуть бути високими [21].

Перелік методів оцінки запасів відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» доволі великий і включає в себе метод середньозваженої собівартості, метод першого надходження, метод стандартної собівартості та метод продажної ціни.

Метод стандартної собівартості - це метод оцінки запасів, при якому використовуються стандартні або нормативні витрати на виробництво або придбання товарів. Цей метод передбачає визначення очікуваних витрат на виробництво або придбання товарів і використання цих норм для оцінки запасів. Основними етапами методу стандартної калькуляції є: визначення стандартів; встановлення стандартних норм витрат матеріалів, праці та виробничих накладних витрат на виробництво однієї

одиниці продукції. Визначення використання ресурсів: вимірювання використання матеріалів і праці відповідно до умов виробництва. Розрахунок витрат на запаси: витрати на запаси визначаються як сума витрат на фактично використані матеріали, працю та інші ресурси, помножена на стандартну норму.

Метод стандартної собівартості може підійти для визначення вартості матеріалів для незавершеного виробництва і готової продукції. Однак цей метод корисний, коли організація має чітко визначену базу витрат і хоче використати її під час оцінки запасів. Цей метод не тільки забезпечує послідовність в оцінці запасів, а й спрощує процес обліку та визначення вартості запасів. Однак слід зазначити, що точність цього методу може залежати від того, якою мірою стандартні ставки відображають фактичні виробничі витрати. Якщо виробничі умови значно відрізняються від тих, що закладені в стандарт, цей метод може виявитися неточним [23].

Метод ціни продажу використовується для оцінки запасів на основі очікуваної ціни продажу або ринкової ціни продажу. Згідно з цим методом, вартість запасів визначається на основі потенційної виручки від продажу товарів, а не витрат на їх виробництво або придбання. Розрахунок ґрунтується на середній ставці маржі за угодою з товарами. Цей метод оцінки запасів може використовуватися компаніями з великою кількістю різних видів товарів, що постійно змінюються, і приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. У цьому випадку використання інших методів оцінки запасів не виправдане. Слід додати, що метод ціни продажу особливо корисний у тих випадках, коли ринкова ціна товару сильно коливається і може суттєво впливати на результати діяльності компанії. Наприклад, його можна застосовувати у сфері продажів, де ціна на товар, найімовірніше, коливатиметься залежно від попиту та пропозиції. Однак цей метод може бути менш стабільним і передбачуваним, ніж інші методи, такі як FIFO і середньозважена ціна, оскільки ринкові ціни можуть значно коливатися [22].

Таким чином, залежно від вибору методу оцінки запасів компанії можуть отримувати різні фінансові результати, особливо в умовах високої інфляції. Тому вибір того чи іншого методу має враховувати специфіку бізнесу, галузі та стратегії.

Точне визначення вартості запасів важливе для забезпечення точності фінансової звітності та ефективного управління управлінськими ресурсами. При виборі методу оцінки запасів також важливо враховувати можливі податкові наслідки та вплив на фінансові показники компанії.

Узагальнюючи вищевикладену інформацію, можна зробити такі висновки: - Запаси є одним із найважливіших активів компанії і включають матеріали, незавершене виробництво, готову продукцію, товари для продажу та інші предмети, що використовуються в процесі виробництва і торгівлі.

Запаси класифікують за різними критеріями, такими як походження (первинні, вторинні), ліквідність (поточні, довгострокові), місце розташування (склад, у дорозі) та інші параметри.

Товарно-матеріальні запаси виконують важливі функції у виробництві та торгівлі, такі як забезпечення безперервності виробництва, задоволення попиту покупців, управління рівнем обслуговування клієнтів, оптимізація витрат і запобігання втрат через коливання цін.

Визначення відповідного методу оцінки запасів - одне з ключових завдань ефективного фінансового управління. Кожен метод має свої переваги та обмеження, і під час вибору конкретного методу слід враховувати специфіку бізнесу, галузі та стратегії. - Під час вибору методу важливо враховувати стабільність цін на товари, особливості виробництва, ринкові умови та потреби в управлінській інформації. - Вибір відповідного методу оцінки запасів чинить значний вплив на фінансові результати та ухвалення рішень компанією і має враховувати конкретні потреби та обставини бізнесу.

Для забезпечення ефективного управління запасами і точності фінансової звітності існують різні стандарти та нормативні акти. В Україні основними нормативними актами є вимоги Закону про бухгалтерський облік, який встановлює загальні принципи та правила обліку запасів. Відповідно до цих вимог основними стандартами, що застосовуються компаніями під час обліку запасів, є П(С)БО 9 «Запаси» або МСБО 2 «Запаси». Таким чином, регулювання відіграє важливу роль у забезпеченні точності та надійності обліку й аудиту запасів, а класифікація запасів,

вибір правильного методу оцінки та ефективне управління запасами є важливими аспектами діяльності компанії.

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи визначено економічну сутність матеріально-виробничих запасів підприємства, їхню роль і значення в господарській діяльності. Розглянуто та узагальнено класифікацію матеріально-виробничих запасів. Автор аналізує нормативно-правову базу з обліку виробничих запасів, зокрема МСФЗ 2 та П(С)БО 9. Розглянуто основні вимоги та критерії оцінки та визнання запасів. Залежно від вибору методу оцінки запасів підприємство може отримати різні фінансові результати, особливо в умовах високої інфляції. Тому вибір того чи іншого методу має враховувати особливості підприємства, його галузі та стратегії. Точна оцінка запасів важлива для забезпечення точності фінансової звітності та ефективного управління ресурсами. Під час вибору методу оцінки запасів також важливо враховувати можливі податкові наслідки та вплив на фінансові показники компанії.

РОЗДІЛ 2 МОДЕЛІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

2.1. Моделі управління запасами на підприємстві та їх вплив на побудову обліку

Управління та облік товарно-матеріальних запасів мають велике значення для багатьох підприємств, а правильне управління призводить до ефективнішого використання ресурсів і зниження витрат. Компанії можуть використовувати дві системи обліку запасів (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Системи обліку запасів на підприємстві [24]

Під час вибору однієї з цих моделей компаніям слід враховувати розмір, обсяг операцій, складність ланцюжка постачань та інші фактори, щоб забезпечити ефективне й економічне управління запасами. Використання моделей безперервних запасів зазвичай передбачає застосування автоматизованих бухгалтерських програм, що забезпечують безперервний контроль. При цьому синтетичний облік ведеться на відповідних інвентарних рахунках.

Наприклад, у ТОВ «ПроТек Логістик» на цьому рахунку обліковуються сировина, незавершене виробництво і готова продукція. Основні бухгалтерські

проводки, що використовуються на постійних інвентарних рахунках, наведено на рисунку 2.2.

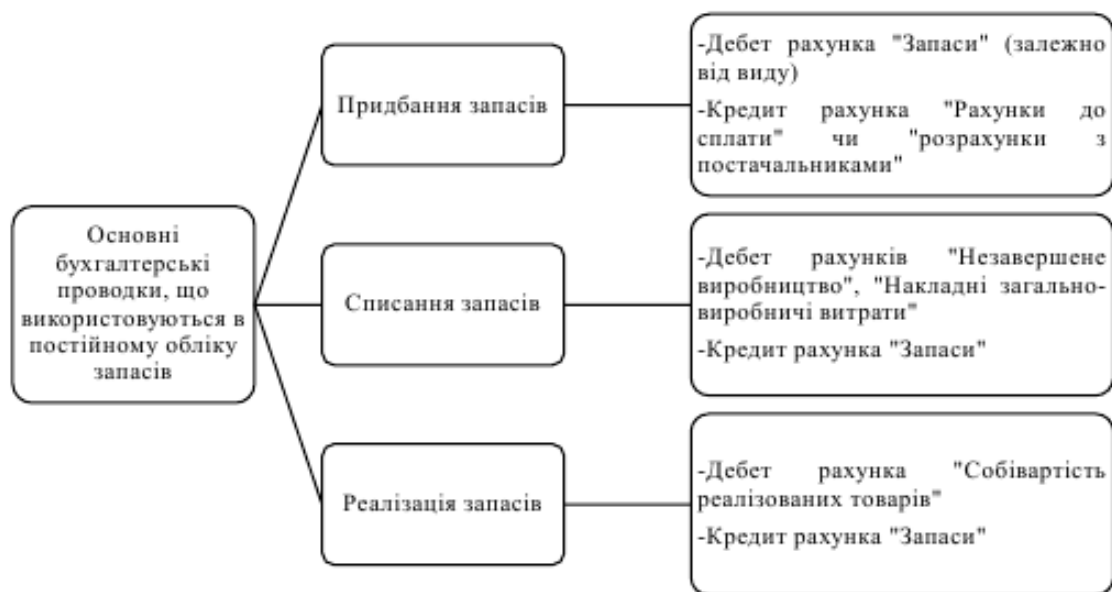

Рис. 2.2. Основні бухгалтерські проводки, що використовуються в постійному бухгалтерському обліку запасів [25]

Наприкінці звітного періоду залишки запасів розраховуються і відображаються на рахунках запасів. На підставі інформації з цих рахунків розраховується загальна сума витрачених запасів.

Аналітичний облік руху запасів ведеться на відповідних картках протягом звітного періоду, при цьому на кожен вид запасів відкривається окрема картка. Якщо організація використовує періодичну систему обліку, то, як правило, детальний облік матеріально-виробничих запасів протягом звітного періоду на інвентарному рахунку не ведеться. На початок звітного періоду показується тільки початкове сальдо, розраховане при інвентаризації на кінець попереднього звітного періоду. При надходженні запасів вони обліковуються на рахунку «вартість придбання». Одночасно визначаються залишки невикористаних запасів на складі та вартість амортизованих запасів. Наприкінці звітного періоду проводиться інвентаризація цих активів на складі, і залишки оцінюються за методом, визначеним компанією. У цьому випадку вартість використаних запасів розраховується шляхом віднімання залишку

на кінець інвентаризації із суми залишку на початок інвентаризації та вартості придбання. Для того щоб обрати систему обліку запасів у компанії, пропонується порівняти їхні основні аспекти (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Порівняння систем постійного та періодичного обліку запасів на підприємстві

Критерій порівняння	Система постійного обліку запасів	Система періодичного обліку запасів
Характеристика	У постійному обліку запасів інформація про наявність товарно-матеріальних цінностей оновлюється неперервно	У періодичному обліку запасів інформація оновлюється періодично, зазвичай як підсумок певного періоду (наприклад: кінець місяця)
Процес	Кожна транзакція (купівля, продаж, використання) негайно відображається в облікових записях, зазвичай за допомогою автоматизованих систем обліку	Активне ведення обліку відбувається періодично, що може включати проведення фізичної інвентаризації
Переваги	Забезпечує точний та миттєвий контроль рівня запасів, дозволяє швидко реагувати на зміни в попиті та постачанні	Зменшує навантаження на систему обліку, що особливо важливо для малих підприємств, може бути менш витратним з точки зору ресурсів
Недоліки	Вимагає великої кількості ресурсів для підтримки систем обліку, може бути затратним для малих підприємств	Менш точний контроль за запасами, оскільки інформація оновлюється не так часто, може призводити до неправильного розрахунку необхідної кількості запасів на підприємстві

Джерело: згруповано автором на основі [18, 21]

Згідно з інформацією, наведеною в таблиці 2.1, вічний облік доцільний для великих підприємств з великими обсягами операцій і швидким оборотом запасів. До таких підприємств належать роздрібні торговці та виробники з великими партіями товарів. Періодичний облік запасів, з іншого боку, корисний для невеликих підприємств з обмеженими ресурсами для ведення докладного обліку. Він також може використовуватися в галузях з низькою оборотністю запасів і в компаніях, де важливо скоротити адміністративні витрати.

Залежно від типу продукції та обсягу виробництва ці дві системи можна комбінувати. У цьому випадку слід мати на увазі, що перехід від однієї системи до

іншої може бути складним і вимагати внесення певних змін у внутрішні бухгалтерські та інформаційні системи компанії. За періодичної системи інвентаризації, як правило, двічі на тиждень, співробітники бухгалтерії контролюють рівень запасів у компанії за допомогою комп'ютерної програми, що відстежує всі замовлення на постачання постачальникам, постачання від постачальників, запаси у виробництві, запаси в дорозі та запаси на складі. У компанії встановлено стандартні показники для рівня запасів у компанії. Тому в разі відхилень від встановлених норм бухгалтерія здійснює закупівлі. Крім вибору системи обліку запасів, важливо також вибрати відповідну модель управління запасами.

Існує чотири типи моделей управління запасами. (Рис. 2.3)

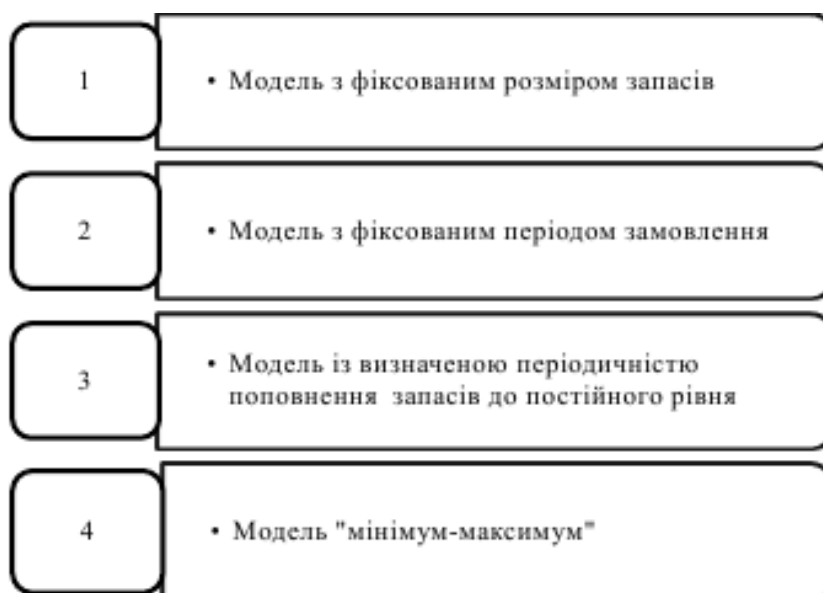

Рис 2.3 - Моделі управління запасами на підприємстві

Модель фіксованої кількості замовлень є однією з основних моделей управління запасами і заснована на ідеї розрахунку економічної кількості замовлень (розміру замовлень на поповнення запасів). Основні принципи цієї моделі: 1. визначення точки замовлення. Вона розраховується як мінімальний рівень запасів, за якого розміщуються нові замовлення. Цей рівень можна розрахувати як добуток середнього попиту за певний період часу і часу між замовленням та отриманням товару; 2. розрахунок економічної кількості замовлення для визначення оптимальної кількості одиниць товару, яку необхідно замовляти при кожному поповненні запасів. Формула має такий вигляд:

$$EOQ = \sqrt{\frac{2 \cdot DS}{H}}$$

1. визначте частоту замовлень. Часовий інтервал між двома послідовними замовленнями визначається частотою поповнення запасів. Частота може бути розрахована як відношення економічної вартості замовлення до річного попиту.

2. Розрахувати оптимальний розмір замовлення. Цей розрахунок визначає оптимальну кількість одиниць товару, яку необхідно замовити в будь-який момент часу, щоб мінімізувати загальні витрати і вартість замовлення, пов'язані зі зберіганням запасів [27].

Загальні витрати на управління запасами в рамках моделі з фіксованим розміром складаються з витрат на зберігання запасів і витрат на розміщення замовлення. Оптимальний розмір замовлення мінімізує загальні витрати. Такий підхід сприяє оптимальному придбанню запасів, мінімізує витрати на зберігання і підтримує рівень запасів на необхідному рівні.

Недоліками цієї моделі є нерегулярні періоди виконання замовлень і необхідність постійного контролю наявності запасів на складі. Крім того, в реальному світі деякі аспекти, як-от коливання попиту або зміни вартості замовлення, можуть вплинути на ефективність моделі фіксованих запасів. Такий підхід до управління запасами можна використовувати в авіації та роздрібній торгівлі.

Модель із фіксованою тривалістю замовлення визначає фіксований інтервал, протягом якого розміщуються замовлення. За такого підходу замовлення розміщуються з фіксованою періодичністю (наприклад, щотижня, щомісяця тощо). Розмір замовлень може змінюватися протягом кожного періоду залежно від різних чинників, таких як рівень попиту, стратегії управління запасами та витрати на зберігання запасів. Замовлення зазвичай синхронізуються, і нові поставки здійснюються в певні дати. Ця модель дає змогу підвищити ефективність управління запасами, знизити витрати на замовлення, отримати знижки від постачальників і зменшити частоту перевірок запасів, особливо якщо попит регулярний і передбачуваний.

Недоліком моделі з фіксованою тривалістю є те, що вона може бути менш ефективною під час коливань попиту, оскільки в періоди коливань попиту запаси можуть бути надлишковими або недостатніми [28].

Моделі з частотою поповнення запасів, фіксованою на певному рівні, схожі на моделі з фіксованим періодом замовлення, але в цьому підході розмір замовлення підтримується таким чином, щоб підтримувати постійний рівень запасів, а не точку замовлення. У моделі «мінімум-максимум» визначаються мінімальний і максимальний рівні запасів. У разі досягнення мінімального рівня замовлення розміщуються доти, доки запас не буде поповнено до максимального рівня [29].

Вибір конкретної моделі залежить від низки чинників, включно з попитом, термінами постачання, вартістю зберігання запасів, стратегією обслуговування клієнтів та іншими факторами, що впливають на оптимальне управління запасами в компанії. У більшості випадків компанії використовують комбінацію різних моделей і передових стратегій для оптимізації управління запасами.

У таблиці 2.2 показано вплив вибору моделі управління запасами на побудову рахунків.

Таблиця 2.2

Характеристика системи обліку при використанні різних моделей управління запасами

Модель управління запасами	Характеристика обліку
Модель з фіксованим розміром запасів	Вимагає докладного обліку кількості та вартості замовлених товарів. Облік ведеться на основі точного замовлення та його вартості
Модель з фіксованим періодом замовлення	Облік пов'язаний з розрахунками часу та кількості запасів. Модель вимагає постійного моніторингу рівня запасів для визначення оптимального моменту замовлення
Модель з визначеною періодичністю замовлення	Вимагає систематичного обліку часових і кількісних параметрів поповнення запасів, оскільки поповнення здійснюється за фіксованим графіком
Модель «мінімум-максимум»	Облік пов'язаний із визначенням оптимального моменту для замовлення та моніторингом запасів

Джерело: згруповано за інформацією [27-29]

Усі моделі управління запасами вимагають спеціальних процедур обліку для забезпечення точності та ефективності управління запасами. Облік включає в себе розрахунок економічних параметрів, таких як вартість замовлення, час циклу і точка повторного замовлення. Точний облік важливий для досягнення ефективності та оптимізації управління запасами. Тому облік товарно-матеріальних запасів є важливою частиною бухгалтерського обліку для багатьох компаній.

Системи та моделі обліку запасів можуть допомогти визначити, як ефективно управляти цими активами і забезпечити їх оптимальний рівень. Однак вибір відповідної системи та моделі обліку запасів часто залежить від бізнес-моделі компанії та її оточення.

2.2. Документальне оформлення обліку запасів на підприємстві

Облік матеріально-виробничих запасів на підприємствах є невід'ємною частиною фінансового обліку і потребує детального документування. Це пов'язано з тим, що комерційні операції повинні відображатися в бухгалтерському обліку шляхом безперервного і повного документування: згідно з наказом Міністерства фінансів України № 88 від 24 травня 1995 року «Про затвердження Положення про документальне забезпечення бухгалтерських записів», «підставою для відображення в бухгалтерському обліку комерційних операцій є первинний документ». При цьому первинні документи складаються в паперовій або електронній формі та містять інформацію про комерційні операції [30].

Первинний документ, що використовується організацією для оприбуткування матеріально-виробничих запасів, може відрізнятися залежно від джерела надходження. При цьому основними напрямками надходження запасів є: - закупівлі в постачальників (безпосередньо або через посередників) - внутрішнє виробництво, коли підприємство виробляє запаси, які стають товарно-матеріальними цінностями

для подальшого використання у виробничому процесі - передача з інших підрозділів або філій - використання вторинних ресурсів для виробництва запасів - використання факторингових послуг для придбання запасів з метою подальшої оплати і т.д.

Важливо, щоб первинна документація була правильно оформлена і завірена відповідальною особою. Отримання та перевірку товарно-матеріальних цінностей має супроводжувати матеріально відповідальна особа. Документація має бути підписана постачальником і одержувачем.

Таблиця 2.3

Регістри обліку, які застосовуються при обліку надходженні запасів

Вид документу	Характеристика
Товарно-транспортна накладна	Фіксує отримання товарно-матеріальних цінностей та містить дані про кількість, ціну придбаних запасів, дату поставки тощо
Рахунки-фактури	Виписуються при оплаті за отримані запасів, є важливим елементом для фінансового обліку та податкового звіту
Накладна-вимога на відпуск матеріалів	Використовується при надходження на склад запасів власного виробництва. Також може використовуватися товарно-транспортна накладна, акт приймання матеріалів або прибутковий ордер
Прибутковий ордер / акт про приймання матеріалів	Оформлюється при одержанні запасів як внеску до статутного капіталу або при обміні запасів. Також може використовуватися товарно-транспортна накладна
Акт приймання-передачі	Використовується при переміщенні запасів всередині підприємства та фіксує всі його деталі, включаючи кількість та стан запасів
Акт закупки товарно-матеріальних цінностей	Використовується при здійсненні придбання запасів підзвітною особою підприємства
Довіреність	Довіреність може застосовуватись у випадках отримання товарно-матеріальних цінностей від постачальника через довірену особу

Під час використання запасів основними документами, які мають бути складені, є видаткова накладна та акт відпуску матеріалів. У видатковій накладній відображається використання запасу у виробництві або при наданні послуг із зазначенням кількості використаних одиниць, вартості та іншої відповідної інформації. Акт про видачу матеріалів підтверджує, що запаси були видані для конкретного використання, і містить інформацію про одержувача, кількість і ціну виданих запасів. Первинна документація з вибуття матеріальних запасів є необхідним

елементом системи бухгалтерського обліку підприємства і відіграє важливу роль в обліку та відображенні обороту матеріальних цінностей. Ці документи дають змогу простежити етапи використання запасів і забезпечують точність і достовірність звітності. Одним із перших основних документів, що використовуються при вибутті запасів, є товарно-транспортна накладна. Вона фіксує факт вибуття матеріальних цінностей і містить інформацію про кількість, вартість і призначення використаних одиниць. Цей документ слугує основою для оцінки рівня запасів і визначення вартості використаних ресурсів. Якщо запаси підлягають списанню, необхідно підготувати основні документи, як показано на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Первинні документи для списання запасів

Акт про списання запасів є основним первинним документом при вибутті запасів. У ньому документується процес списання застарілих або зіпсованих запасів і зазначаються причини їх вибуття. Ці дії не тільки фіксують збитки, а й слугують підставою для звірення бухгалтерських записів та оновлення складських залишків.

Розрахунок списання відображає вартість спожитих запасів у фінансовій звітності компанії. Ця інформація є ключовою для визначення справедливої вартості товару та впливає на фінансові показники компанії. Ключові документи з вибуття запасів не тільки фіксують використання та списання ресурсів, а й слугують основою для точного обліку вартості та кількості запасів. Ці документи є невід'ємною частиною системи контролю та внутрішнього обліку підприємства і допомагають забезпечити точність і достовірність фінансової звітності. При проведенні

інвентаризації на підприємстві необхідно скласти інвентаризаційну відомість, яка містить інформацію про фактичну кількість і стан запасів на складі підприємства [33].

Для обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів використовуються основні документи, перелічені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Первинні документи для обліку МШП

№	Назва первинного документа	Характеристика
1	Картка обліку МШП	Використовуються для обліку МШП, що видаються працівникам для особистого використання, наприклад уніформи. Після повернення співробітником таких МШП підприємству, вони можуть бути оприбутковані або списані
2	Акт вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів	Підприємства мають оформлювати акт вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів у разі їх псування чи втрати
3	Особова картка обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Даний первинний документ використовується підприємствами для обліку спецодягу, спецвзуття та захисних засобів, що видаються співробітникам для особистого використання
4	Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Використовується при поверненні співробітником виданого підприємством спецодягу, спецвзуття чи захисних засобів
5	Акт на списання МШП	Підприємства мають оформлювати акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів у разі їх застарілості, зношення чи непридатності до подальшого використання

Основні документи, що використовуються під час обліку матеріально-виробничих запасів, допомагають організувати та контролювати їхній рух, а також забезпечують точність і достовірність облікової інформації.

На рисунку 2.5 наведено основні вимоги до оформлення основних документів з обліку матеріально-виробничих запасів.

-
- The diagram consists of two rounded rectangular boxes stacked vertically. Each box contains a bullet point describing a requirement for primary documents. The first box is at the top and the second box is at the bottom.
- Первинні документи мають включати в себе інформацію щодо назви підприємства, яке складає даний документ, дати створення документу, його назви, змісту та обсягу господарської операції, особи, яка відповідальна за здійснення господарської операції та її оформлення, та бути підписаними суб'єктами, що здійснювали дану господарську операцію
 - Якщо первинні документи створюють в електронній формі, то їх оформлення має здійснюватись відповідно до нормативних актів, що регулюють електронний документообіг. При цьому, вони мають бути завірені підписом чи печаткою

Рис. 2.5. Основні вимоги до оформлення первинних документів при обліку запасів на підприємстві

Залежно від особливостей операції та способу її оформлення до основного документа може додаватися додаткова інформація, наприклад, ідентифікаційні коди компаній, номери документів, підстава для здійснення операції та відомості про документи, що підтверджують особу одержувача. Важливим компонентом документації з обліку товарно-матеріальних запасів є ведення журналів, що відображають стан та обіг товарно-матеріальних запасів. Такі журнали повинні містити інформацію, що дає змогу ефективно відстежувати залишки, рух і вартість запасів [33].

У ТОВ «ПроТек Логістик» є наказ про облікову політику, який визначає перелік основних документів, що використовуються для ведення бухгалтерського обліку. До таких документів належать прибуткові та видаткові ордери, накладні, рахунки-фактури та акти приймання матеріалів. Для цілей аналітичного обліку компанія використовує відповідний журнал - замовлення-наряд. При цьому до обліку приймаються тільки первинні документи, що мають юридичну силу і належним чином оформлені. Якщо документи складено в паперовому вигляді, то вони зберігаються в архіві протягом строку, встановленого обліковою політикою. Для

організації структурованого руху документів і забезпечення їх своєчасного відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «ПроТек Логістик» наказом з облікової політики визначає графік документообігу. У цьому графіку зазначаються дати створення або отримання документів від інших організацій чи компаній, внесення їх до облікових реєстрів і передання на обробку та зберігання.

Структура графіка документообігу компанії подається у вигляді схеми або переліку завдань, пов'язаних зі створенням, перевіркою та обробкою документів. Кожен відділ компанії або підрядника визначає завдання з чіткою послідовністю, взаємозв'язком і термінами виконання. Відповідно до графіка документообігу співробітники ТОВ «ПроТек Логістик» готують і надають основні документи, що відображають господарські операції, координують їхнє надання та передачу до відповідних підрозділів компанії. Кожному співробітнику видають виписку з графіка з переліком первинних документів, що належать до професійних обов'язків цього співробітника, терміном надання та напрямком передання цих документів до відповідних підрозділів компанії [18].

Первинні документи з приймання, передання та вибуття матеріально-виробничих запасів визначаються залежно від конкретних операцій і мають важливе значення для забезпечення точності та достовірності обліку матеріально-виробничих запасів на підприємстві. Таким чином, детальне документування обліку матеріально-виробничих запасів дає змогу підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами, уникати помилок і втрат, а також забезпечувати достовірність фінансової інформації.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік наявності, руху та використання запасів на підприємстві

Управління запасами - ключовий елемент корпоративної стратегії. Здатність правильно управляти наявністю, рухом і використанням запасів впливає не тільки на економічну стійкість організації, а й на її здатність реагувати на ринковий попит.

Одним із ключових етапів управління запасами є синтетичний та аналітичний облік. Синтетичний облік дає уявлення про кількість і рух запасів, даючи змогу швидко оцінити їхній стан і вартість.

Аналітичний облік, своєю чергою, дає змогу отримати детальну інформацію про конкретні види запасів, їхній рух і використання. У таблиці 2.5 представлено синтетичний облік наявності, руху та використання запасів на підприємстві.

Таблиця 2.5

Синтетичний облік використання запасів на підприємстві

Облік	Опис синтетичного обліку	Функції синтетичного обліку
Наявність	Синтетичний облік наявності запасів включає загальний огляд обсягу і вартості запасів без деталізації за окремими товарами чи матеріалами	Визначення обсягу запасів, класифікація за групами товарів або категоріями, загальна оцінка вартості
Рух	Огляд обсягів вхідних та вихідних операцій, що стосуються запасів, характеризує загальні показники оборотності запасів	З'ясування тенденцій руху запасів, оцінка швидкості обороту, визначення факторів, що впливають на зміни
Використання	Підсумки щодо використання запасів без деталізації за проектами чи виробничими одиницями	Розрахунок загальної кількості та вартості використаних запасів, врахування основних категорій використання

Джерело: згруповано за інформацією [35]

Синтетичний облік запасів - важливий інструмент в управлінні запасами, оскільки він дає змогу охарактеризувати стан і рух запасів у компанії. Аналітичний облік, навпаки, надає детальну інформацію про вартість, дату придбання і термін придатності кожного виду запасів. Основні особливості аналітичного обліку показано на рис. 2.6.

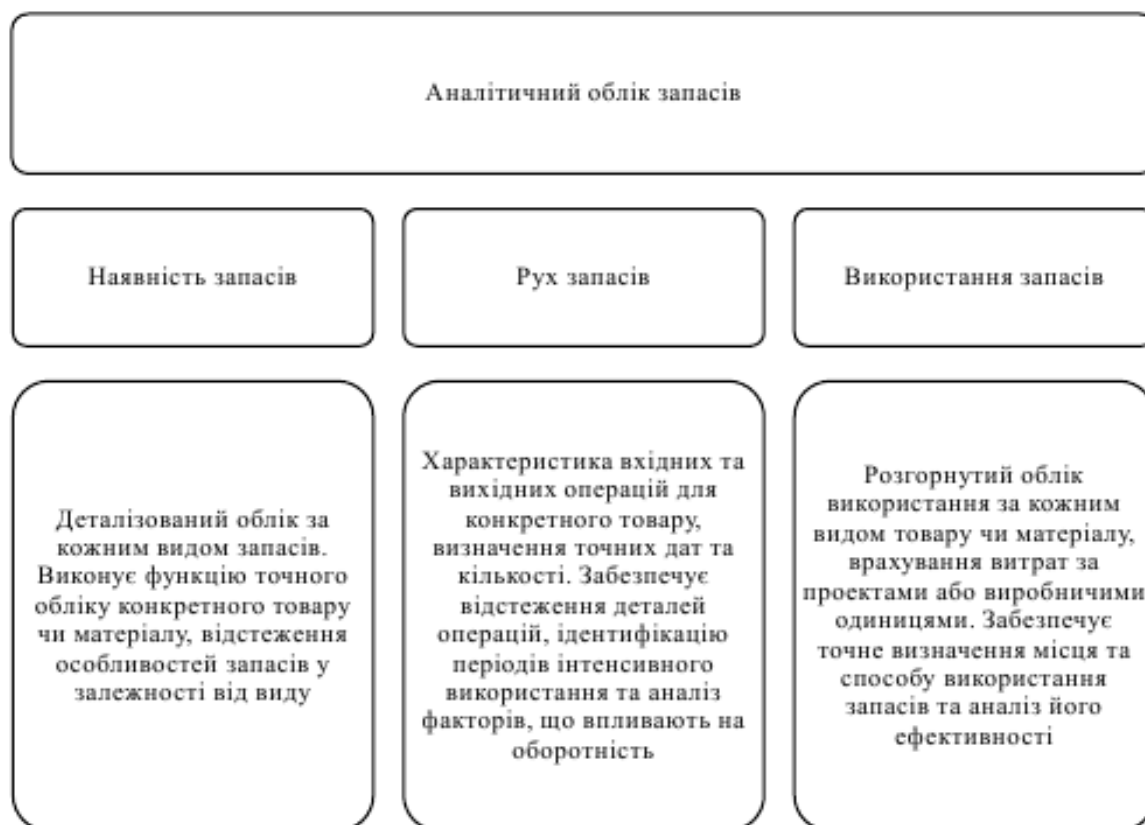

Рис. 2.6. Характеристика аналітичного обліку наявності, руху та використання запасів на підприємстві [36]

Аналітичний облік запасів - важливий інструмент, що дозволяє провести детальний аналіз кожного конкретного виду запасів у компанії. Його використання дає змогу виявити та врахувати індивідуальні особливості запасів. Детальний облік операцій за кожним видом продукції дає змогу компаніям точно визначати й адаптувати стратегії управління запасами, що сприяє точному управлінню ресурсами, ефективному контролю витрат і своєчасному прийняттю стратегічних рішень, підвищуючи тим самим операційну ефективність і конкурентоспроможність. Для синтетичного та аналітичного обліку підприємства використовують регістри бухгалтерського обліку, класифікацію яких наведено на рисунку 2.7.

Рис. 2.7. Класифікація реєстрів обліку [37]

Рахунок 20 «Запаси» використовується для узагальнення інформації про наявність і рух запасів сировини (включно із сировиною в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, палива, пакувальних і тарних матеріалів та відходів. (рис. 2.8).

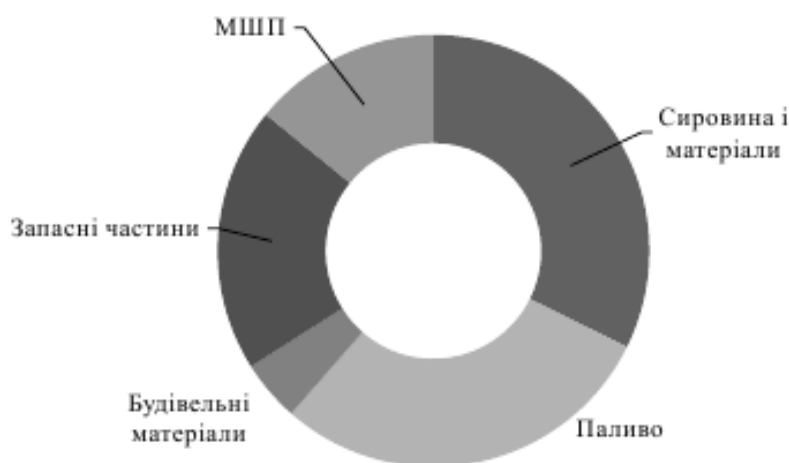

Рис. 2.8. Синтетичний облік запасів

Записи в журналі - ордері 7 містять дані про залишки запасів на початок періоду, оборот запасів протягом періоду та залишки запасів на кінець періоду. За дебетом рахунка 20 «Виробничі запаси» відображають надходження та переоцінку матеріальних цінностей на підприємстві, а за кредитом - витрати на виробництво

(експлуатацію, будівництво), переробку, реалізацію на сторону (передачу) та уцінку [38].

Аналітичний облік матеріально-виробничих запасів ведеться за статтями цінностей, за місцями зберігання та за основними матеріально відповідальними особами. Дані аналітичного обліку зводяться в оборотну відомість. За необхідності матеріально-виробничі запаси щорічно переоцінюються (дооцінка та уцінка) у станом на 1 січня або на дату реалізації з урахуванням зміни цін на ці запаси. Рахунки аналітичного обліку використовуються підприємствами для організації зберігання та руху матеріальних цінностей, їх оцінки, зіставлення з даними складського обліку та узагальнення результатів інвентаризації.

Аналітичний облік запасних частин можна оцінити на прикладі обліку шин. - Шини (картки за формою, зазначеною в Експлуатаційному стандарті середнього строку служби пневматичних шин для спеціальних транспортних засобів, виготовлених на колісних транспортних засобах і колісних шасі, затвердженому наказом міністра транспорту і комунікацій № 488 від 20 травня 2006 року, що складаються окремо на кожну шину та фіксують пройдений шлях до повного зносу і нарахування амортизації).

Шини або акумулятори, зняті для заміни на нові, обліковуються за справедливою вартістю, незалежно від закінчення строку служби. На рисунку 2.9 представлено документацію з аналітичного обліку матеріальних запасів у ТОВ «ПроТек Логістик».

Рисунок 2.9 – Документальне оформлення аналітичного обліку запасів

Аналіз обліку матеріально-виробничих запасів на прикладі ТОВ «ПроТек Логістик» показує, що компанія дотримується встановлених національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та правил, які регулюють діяльність компанії в галузі обліку матеріально-виробничих запасів. Для синтетичного та аналітичного обліку матеріально-виробничих запасів компанії використовують різні програмні засоби. Іноземні компанії можуть використовувати такі бухгалтерські програми, як SAP, Integra і Penta. Це програмне забезпечення дає змогу компаніям формувати напівавтоматичні звіти щодо наявності запасів на складі та відстежувати закупівлі й продажі залежно від типу запасів і процесу їх використання.

Управління з боку бухгалтерського та контрольного персоналу має велике значення, оскільки деякі програми можуть генерувати звіти, оновлювати дані та забезпечувати напівавтоматизований процес обліку в компанії. Тому варто регулярно перевіряти дані, що оновлюються системою, і проводити вибіркові розрахунки, щоб контролювати точність і правильність звітності.

Під час вибору програмного забезпечення компаніям слід враховувати свої потреби, обсяг і складність обліку запасів, а також бажану функціональність аналітичного обліку. Багато компаній комбінують кілька програмних продуктів для забезпечення повного обліку та ефективного аналізу запасів [39].

Загалом, синтетичний підхід дає уявлення про стан і рух запасів, і його основна мета - швидко й ефективно дати загальну оцінку кількості та вартості запасів. Аналітичний облік, з іншого боку, надає детальну інформацію за кожною конкретною позицією або матеріалом. Наголос на деталі та глибокий аналіз дає змогу ефективно управляти використанням ресурсів і мінімізувати витрати.

Аналітичний підхід важливий для точного контролю витрат і оптимального використання виявлених запасів. Водночас взаємодія між синтетичним та аналітичним обліком дає змогу збалансувати широкий огляд і детальний аналіз запасів для досягнення стратегічних цілей.

2.4. Сучасні проблеми організації обліку запасів та шляхи їх вирішення

У сучасних економічних умовах компанії змушені переглядати свої операції з управління запасами, і адаптація систем обліку запасів до вимог бізнес-середовища стає важливим аспектом. Така необхідність зумовлена непередбачуваністю економічних умов, постійними змінами в законодавстві та нестабільністю державних адміністративних структур. Товарно-матеріальні запаси, будучи невід'ємною частиною активів компанії, мають особливе значення при визначенні фінансових результатів її діяльності.

Існуючі проблеми обліку запасів на українських підприємствах можна розглядати в різних аспектах, включаючи технічні проблеми, неефективне управління та організацію, а також вплив мінливих економічних умов. З технічного погляду, підприємства можуть стикатися із застарілими системами обліку запасів, які не забезпечують ефективного контролю і не враховують новітні технології. Одним із рішень цієї проблеми є впровадження сучасного програмного забезпечення для управління запасами, яке автоматизує процеси, підвищує точність обліку та полегшує взаємодію між різними відділами. Впровадження автоматизації в облік призведе до позитивних змін у технології обліку. Єдина інформаційна база між

складом і бухгалтерією дасть змогу обмінюватися такими відомостями, як реєстри сторонніх організацій, дані про структурні підрозділи, таблиці кореспонденції рахунків, номенклатура запасів і типові комерційні операції. Використання комп'ютерних програм допомагає раціоналізувати облік, збільшити обсяг інформації, доступної за рахунками, скоротити кількість помилок в обліку, підвищити ефективність обліку та його результативність [40].

До проблем управління запасами також належать неправильні розрахунки первісної та справедливої вартості запасів. Помилки при розрахунку первісної вартості придбання запасів виникають унаслідок неправильної класифікації витрат як «інших витрат». У цьому випадку до таких витрат належать прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці, витрати на відрядження та інші прямі витрати компанії на доопрацювання технічних характеристик запасів і підвищення їхньої якості.

Первісна вартість запасів - це справедлива вартість на момент внесення запасів до статутного капіталу компанії, їх безоплатного отримання, обміну тощо. Основним недоліком обліку за справедливою вартістю є можливість маніпулювання вартістю і, відповідно, спотворення показників бухгалтерського обліку. У цьому випадку звітність не виконує свого основного призначення - надання достовірної інформації про діяльність компанії. Для розрахунку справедливої вартості запасів необхідно оцінити їхній стан, проаналізувати ринкову ціну цього об'єкта обліку та ціни на аналогічні запаси або знайти довідкову інформацію про ціну цього товару [41].

Складнощі виникають під час обліку запасів, якщо вони оцінюються на звітну дату: відповідно до НСБО 9 «Запаси» вартість запасів на звітну дату має визначатися за найменшою з двох величин: вартістю придбання або чистою вартістю можливої реалізації. Якщо собівартість запасів перевищує чисту вартість реалізації, різницю списують на витрати у звітному періоді. Однак точне визначення чистої вартості реалізації є досить суб'єктивним завданням, і навіть експертам з оцінки складно достовірно визначити очікувану ціну і витрати, пов'язані з продажем запасів. Оцінки можуть ґрунтуватися на прайс-листах виробників, спеціальних дослідженнях

коливань цін на ринку на певні види запасів та інших джерелах інформації. Можливим вирішенням цієї проблеми є запровадження законодавчо визнаної бази даних про середні ринкові ціни на розповсюджені види запасів, щоб справедлива вартість запасів розраховувалася правильно. Компанії часто неправильно визначають групи, на які мають бути розподілені запаси. У зв'язку з тим, що запаси конкретної компанії відрізняються один від одного, класифікація, представлена в плані рахунків, може виявитися недостатньою. Тому, щоб уникнути помилок групування під час обліку запасів, необхідно розробити систему контролю за присвоєнням інвентарних номерів та їх чітким віднесенням на різні субрахунки [42].

Одним із ключових питань організації бухгалтерського обліку є вибір методу оцінки при вибутті матеріально-виробничих запасів. У більшості випадків цей вибір визначає об'єктивність усієї облікової інформації. Оскільки ціни на запаси постійно коливаються, різні методи оцінки запасів можуть по-різному впливати на фінансову звітність. Тому важливо обрати оптимальний метод оцінки вибуття запасів, щоб уникнути завищення або заниження собівартості продукції, врахувати інфляцію, відповідати виробничому процесу та враховувати як поточні, так і стратегічні цілі організації.

Залежно від особливостей виробництва і галузі, до якої належить компанія, пропонується використовувати схему вибору методів оцінки запасів, представлену в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Методи оцінки вартості запасів

№	Метод оцінки вартості запасів	Доцільність використання
1	Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	Застосування у разі не диференційованості запасів, або спеціальних проектів чи замовлень
2	Метод середньозваженої собівартості	Варто використовувати, коли підприємство має великий асортимент товарів та один і той самий тип запасів використовуються різні ціни
3	Метод ФІФО	Може бути застосований за невисокого рівня інфляції. В умовах постійного високого рівня інфляції, використання даного методу спричинятиме отримання найвищого з можливих варіантів чистого доходу, та, як наслідок, вищі податки
4	Метод нормативних витрат	Даний метод варто використовувати за умови приблизної рівності результату від розрахунку за даним методом та собівартості запасів. При цьому, застосування методу нормативних витрат є можливим лише у випадку стабільності вартості запасів та потребує постійного перегляду норм
5	Метод ціни продажу	Має місце використання підприємствами, що є ритейлерами, мають диференційований асортимент товарів, що зазнає постійних змін

Ще одна проблема - визначення стратегії управління запасами, зокрема оптимального рівня запасів. Компанії повинні зважити витрати і вигоди від вибору того чи іншого рівня запасів. Це включає в себе визначення оптимального рівня запасів для кожної групи товарів або позиції. Серед сучасних методів управління матеріальними ресурсами підприємства варто відзначити систему бюджетного управління. Ця система є ефективним методом управління, який допомагає підприємствам реалізовувати свої довгострокові та середньострокові плани.

Крім того, обмеженість фінансових ресурсів може обмежувати можливості підприємств щодо забезпечення необхідного рівня запасів. Вирішенням проблеми є раціональне планування та бюджетування з урахуванням галузевої специфіки та цілей компанії. Фінансові інструменти, такі як фінансування оборотного капіталу, також можуть бути використані для забезпечення необхідного рівня запасів. Зміни попиту і конкуренції, а також ринкового попиту можуть вимагати внесення змін до стратегії управління запасами.

Тому, щоб правильно використовувати моделі управління запасами, компаніям необхідно активно вивчати тенденції ринку та аналізувати попит. Водночас необхідно забезпечити гнучку стратегію управління запасами і швидко реагувати на зміни попиту [43].

Нестабільність ланцюжка поставок може призвести до перебоїв у постачанні, що тягне за собою ризик відсутності запасів, перебої в безперервному виробництві та збільшення витрат на закупівлю і виробництво запасів. Робота з надійними постачальниками, складання списку альтернативних торгових партнерів і впровадження стратегій управління ризиками можуть допомогти запобігти цим проблемам. До інших ризиків, які можуть призвести до помилок в обліку та інвентаризації, належать зміни в законодавстві та оподаткуванні. Тому необхідно постійно стежити за змінами в законодавстві та адаптувати бухгалтерські та податкові системи до нових вимог.

Варто зазначити, що для забезпечення ефективного контролю за запасами будь-якій компанії необхідно впровадити спеціальну програму внутрішнього контролю за зберіганням і використанням матеріальних ресурсів. Ця програма має містити в собі детальний перелік точок аналізу, встановлення термінів проведення перевірок і визначення відповідальних співробітників. Тільки систематичний контроль може запобігти втраті або псуванню запасів. Програма має бути комплексною і включати інформацію про різні види ресурсів. Відповідно до встановлених процедур ефективний контроль наявності та руху запасів вимагає проведення вибіркового перевірок запасів і залишків матеріалів, а також своєчасного відображення цих даних у звітності. Недотримання цих вимог може призвести до надмірних витрат і неефективності, тому системи внутрішнього контролю мають бути інтегровані в повсякденну діяльність компанії.

Ефективне та дієве управління матеріальними ресурсами в сучасних умовах потребує незалежного контролю, який може здійснюватися як зовнішніми, так і внутрішніми аудиторами за умови наявності відповідної системи внутрішнього контролю. Контроль за операціями із запасами включає перевірку організації складського господарства, умов зберігання, дотримання нормативних вимог,

правильності обліку витрат, використання матеріальних ресурсів, продажу надлишків запасів і дотримання податкового законодавства. Основний контроль має здійснювати бухгалтерія компанії. Це пов'язано з тим, що основні документи та реєстри бухгалтерського обліку надають повну інформацію для аналізу та прийняття рішень на вищому рівні управління [42].

Таким чином, розв'язання проблем, пов'язаних з обліком запасів, потребує комплексного підходу, що включає технологічне оновлення, оптимізацію процесів, управління ризиками та гнучкі стратегії, спрямовані на досягнення ефективності та конкурентоспроможності. Узагальнюючи інформацію, подану в цьому розділі, можна дійти висновку, що для використання правильної моделі управління запасами та вибору обґрунтованого методу калькулювання собівартості керівництву компанії необхідно та важливо провести глибокий аналіз сфери діяльності, ринкових умов і процесів постачання запасів.

Висновки до розділу 2

Виявлено основні моделі обліку запасів та їх вплив на побудову бухгалтерського обліку. Систематизовано основні аспекти організації та методики обліку матеріально-виробничих запасів на підприємстві та запропоновано основні напрями вдосконалення. Проаналізовано процес комплексного та аналітичного обліку наявності, руху та використання матеріально-виробничих запасів на підприємствах. Проблеми обліку матеріально-виробничих запасів часто пов'язані з оцінкою запасів, коливаннями цін на ринку, недостатньою автоматизацією та неадекватним контролем у сфері управління запасами. Шляхи розв'язання цих проблем включають використання сучасних технологій, автоматизацію процесів, удосконалення стратегій управління запасами, ефективний внутрішній контроль, а також постійний розвиток і навчання персоналу ефективному використанню моделей і методів обліку запасів.

РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Сутність, мета, завдання та джерела інформації аудиту запасів

Згідно із Законом України № 2258-VIII від 21.12.2017 «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит фінансової звітності - це «аудиторська послуга з висловлення незалежної думки аудитора щодо відповідності в усіх суттєвих аспектах фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності групи з фінансовою звітністю та консолідованою аудиторська робота з перевірки даних і показників бухгалтерської звітності з метою висловлення незалежної думки аудитора щодо їхньої відповідності в усіх суттєвих аспектах бухгалтерської звітності».

Загалом аудит є систематичним процесом оцінки та аналізу фінансової інформації, операцій і фінансової звітності організації. Кінцевою метою аудиту є висловлення незалежної аудиторської думки у формі аудиторського висновку про достовірність, точність і відповідність міжнародним або національним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності фінансової звітності організації. Цілі аудиту запасів залежать від галузі, до якої належить організація, та її фінансових показників.

На рисунку 3.1 показано основні завдання, що стоять перед аудиторами під час виконання аудиторських процедур, пов'язаних з аналізом запасів.

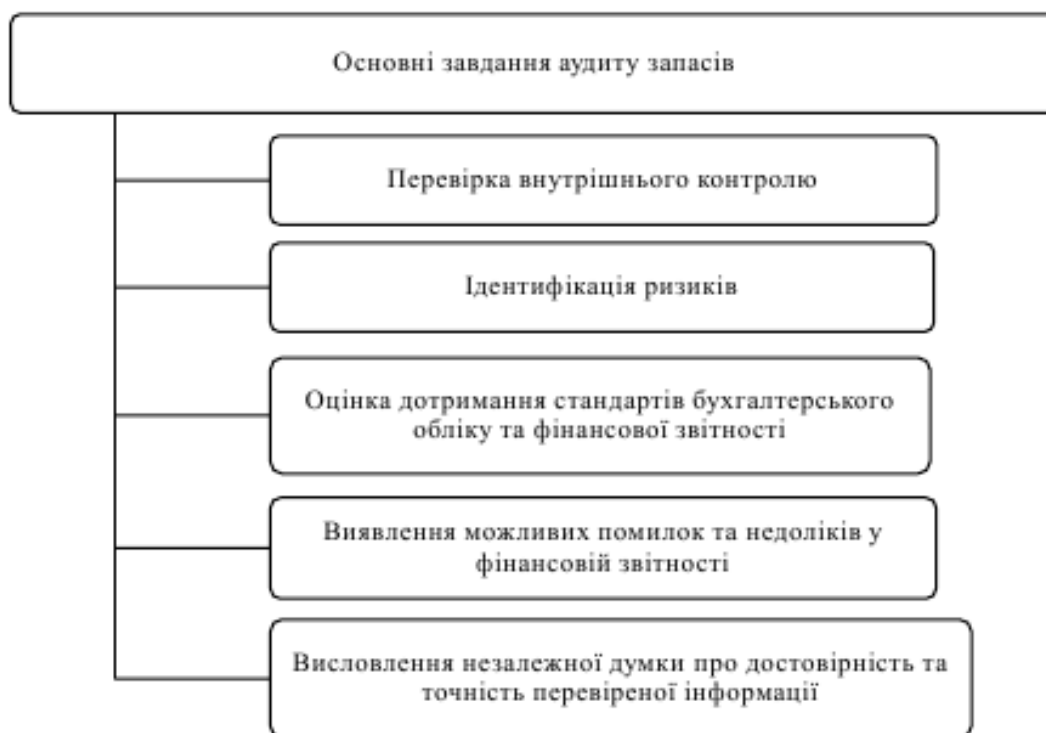

Рис. 3.1. Основні завдання аудиту запасів [14]

Аудиторські перевірки можуть проводитися внутрішніми аудиторами (внутрішній аудит) або зовнішніми аудиторами (зовнішній аудит).

Внутрішній аудит - це систематичний та об'єктивний процес оцінювання та підвищення ефективності систем внутрішнього контролю, управління ризиками та корпоративного управління в компанії. Аудиторські перевірки зазвичай проводяться внутрішніми аудиторами або відділом аудиту компанії.

Зовнішній аудит компанії - це процес об'єктивної та незалежної перевірки фінансової інформації компанії з метою забезпечення її достовірності та відповідності стандартам. Цей процес дає змогу зацікавленим сторонам, як-от інвесторам, кредиторам і регулювальним органам, бути впевненими у фінансовій звітності компанії. Зовнішні аудитори, які не залежать від компанії, перевіряють і оцінюють фінансову звітність, використовуючи об'єктивні методи, щоб забезпечити відповідність стандартам бухгалтерського обліку.

Основними цілями зовнішнього аудиту є забезпечення прозорості та достовірності фінансової інформації, а також підвищення ефективності управління

та внутрішнього контролю компанії. Законодавча база України встановлює перелік критеріїв, за якими зовнішній аудит компаній є обов'язковим. До цього переліку входять такі статусні компанії, як комунальні підприємства, відкриті акціонерні товариства та підприємства гірничодобувної промисловості. Метою обов'язкового зовнішнього аудиту є забезпечення високого рівня довіри та надійності фінансової інформації. Запрошений аудит проводиться за спеціальним запитом або вимогою зацікавлених сторін. Як правило, цей вид аудиту викликаний необхідністю надання доказів фінансової стійкості, достовірності звітності та ефективності внутрішніх процесів [44].

Рішення про проведення зовнішнього аудиту на добровільних засадах приймається компанією самостійно, незалежно від вимог законодавства або зацікавлених сторін. Цей вид аудиту може бути спрямований на вдосконалення процедур внутрішнього контролю або оптимізацію бізнес-процесів.

Основними функціями зовнішнього аудиту є

- Перевірка достовірності фінансової інформації: аналіз фінансової звітності на предмет того, що вона точно і правильно відображає фінансовий стан і результати діяльності компанії.
- Аналіз відповідності стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності: визначення та перевірка відповідності фінансової звітності міжнародним або національним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
- Оцінка системи внутрішнього контролю: вивчення та оцінка ефективності процедур внутрішнього контролю, що впливають на фінансову звітність.
- Виявлення ризиків: виявлення потенційних ризиків, пов'язаних з фінансовою звітністю, і розробка стратегій з управління ними.
- Надання рекомендацій керівництву: зовнішній аудитор може надавати рекомендації щодо внутрішніх процедур, удосконалення систем контролю та оптимізації бізнес-процесів.

- Надання незалежних гарантій зацікавленим сторонам: підготовка документів, що надають незалежні гарантії зацікавленим сторонам, таким як інвестори та кредитори.

- Виявлення фактів шахрайства та неправомірних дій: зовнішній аудитор може виявити ознаки можливого шахрайства та неправомірних дій і повідомити про них керівництву та зацікавленим сторонам.

- Визначення та перевірка відповідності фінансової звітності законодавчим і нормативним вимогам [48].

Проаналізувавши характер, мету та основні завдання зовнішнього та внутрішнього аудиту, можна зробити висновки про відмінності між ними, як показано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні відмінності між зовнішнім і внутрішнім аудитом

Критерії	Зовнішній аудит	Внутрішній аудит
Об'єкт аудиту	Огляд фінансової звітності та фінансових операцій підприємства з метою підтвердження їх достовірності та відповідності стандартам звітності	Огляд внутрішніх процедур, систем контролю та операцій з метою їх вдосконалення та підвищення ефективності системи управління ризиками
Виконавець	Виконується незалежним зовнішнім аудитором чи аудиторською компанією, діяльність якої не пов'язана з підприємством	Проводиться внутрішнім аудитором чи підрозділом внутрішнього аудиту, який працює безпосередньо на підприємстві
Цілі	Головною ціллю є підтвердження достовірності та точності фінансової інформації для зацікавлених сторін, таких як акціонери, кредитори, регулятори тощо	Основна ціль – це забезпечити ефективне управління та системи внутрішнього контролю, а також надати рекомендації щодо вдосконалення процесу здійснення господарських операцій
Частота проведення	Зазвичай проводиться щорічно, за результатами фінансового року	Може проводитись регулярно, згідно з політикою, розробленою відділом внутрішнього аудиту

Таким чином, зовнішній і внутрішній аудит забезпечують повну систему контролю в компанії. Зовнішні аудити сприяють зміцненню довіри між

зацікавленими сторонами компанії, а внутрішні допомагають керівництву управляти ризиками та оптимізувати процеси. Основна відмінність між цими двома формами аудиту полягає в тому, що зовнішній аудит не передбачає тиску з боку керівництва компанії.

Тому зовнішні аудити розкривають інформацію про фактичний стан процесів компанії, що перевіряються. Під час аудиту запасів аудитори зазвичай використовують різні джерела інформації для одержання достовірної та об'єктивної оцінки фінансового стану компанії щодо її запасів.

Список джерел інформації для аудиту запасів варіюється залежно від галузі, характеристик, типу запасів і цілей аудиту компанії. Однак основними з них є фінансова звітність компанії за відповідний рік, прогнози та плани, дані бухгалтерського обліку (наприклад, ліміти, картки обліку, інвентаризаційні описи та рахунки-фактури), дані про отримані, передані та неоплачені запаси, а також звіти ключових відповідальних осіб (рис. 3.1).

Внутрішні аудити використовують внутрішні системи обліку, дані бухгалтерського обліку та дані системи управління для отримання докладної та персоналізованої інформації про внутрішні операції та процеси. Зовнішні аудитори, з іншого боку, спираються на фінансову звітність, договори з клієнтами і постачальниками та інші джерела інформації, які дають об'єктивну картину діяльності компанії.

Рис. 3.3. Джерела інформації для аудиту запасів [49]

Джерела інформації для аудиту матеріально-виробничих запасів є диференційованими, але для забезпечення повного та достовірного відображення інформації про матеріально-виробничі запаси компанії аудиторам необхідно отримувати декілька джерел інформації та використовувати їх комбінацію.

Тож аналіз ключових аспектів аудиту матеріально-виробничих запасів компанії дає змогу сформулювати висновки про внутрішній аудит як про внутрішній аналіз та оцінку процедур внутрішнього контролю та систем управління для забезпечення ефективності та відповідності нормам і політиці компанії.

Зовнішній аудит, з іншого боку, являє собою незалежну перевірку фінансової звітності та операцій компанії щодо їх достовірності та відповідності вимогам законодавства і стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Взаємодія між внутрішнім і зовнішнім аудитом та належне використання необхідних джерел інформації є ключовими елементами в забезпеченні точності, надійності та ефективності процесу аудиту і сприяють створенню надійного обліково-аудиторського середовища в компанії.

3.2. Аудиторські процедури та порядок їх застосування при проведенні аудиту запасів

Аудиторські процедури - це конкретні дії та розслідування, які аудитор виконує для отримання впевненості в точності та надійності фінансової інформації в записах компанії. Ці процедури допомагають аудитору отримати достатні докази для формування думки про фінансовий стан і результати діяльності компанії. Аудиторська діяльність у сфері обліку матеріально-виробничих запасів регулюється законодавством та аудиторськими стандартами. Основним законом, що регулює діяльність вітчизняних аудиторів, є Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Закон було ухвалено з метою забезпечення ефективного та відповідального функціонування системи аудиту та підвищення якості фінансової звітності компаній. Закон встановлює правила, стандарти та вимоги до аудиторів та аудиторських фірм.

Тож одним із ключових аспектів роботи аудитора, включаючи аудит матеріально-виробничих запасів, є дотримання цих стандартів, принципів та вимог законодавства для забезпечення достовірності та якості фінансової звітності компанії. Професійні стандарти аудиту визначають норми і процедури, які аудитор повинен використовувати під час проведення аудиторської діяльності. Вони розробляються професійними органами для забезпечення якості, надійності та послідовності аудиторської роботи.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, використовуються міжнародні стандарти аудиту (МСА), розроблені Радою з міжнародних стандартів аудиту та бухгалтерського обліку (IAASB), які слугують керівництвом для аудиторів щодо проведення аудиту фінансової звітності. Під час аудиту запасів аудитор перевіряє, чи відповідає порядок обліку та оцінка запасів установленим стандартам.

Мета Міжнародних стандартів аудиту - надати аудиторам чіткі стандарти та рекомендації щодо проведення аудиту фінансової звітності. Важливим завданням є

забезпечення якості та надійності аудиторської роботи. Міжнародні стандарти аудиту охоплюють різні аспекти аудиту, включно з плануванням і проведенням аудиту, збиранням аудиторських доказів, оцінкою ризиків, внутрішнім контролем, звітністю та незалежністю. Стандарти аудиту встановлюють основні принципи, яких повинні дотримуватися аудитори під час виконання своєї аудиторської роботи, такі як принципи незалежності, об'єктивності, професійної компетентності тощо. МСА спрямовані на забезпечення узгодженості аудиторської практики та стандартів у всьому світі. Це полегшує порівняння фінансової звітності різних організацій і сприяє підвищенню довіри до фінансової звітності на міжнародному рівні. Водночас МСА регулярно оновлюються з урахуванням змін у бізнес-середовищі, фінансовій звітності та аудиторській практиці [50].

Ці стандарти розроблено з урахуванням потреб різних типів підприємств та їхніх потреб, а також різних правових та економічних умов. Тому українські аудитори використовують міжнародні стандарти аудиту для забезпечення високої якості та надійності своєї аудиторської роботи та відповідності аудиторської діяльності міжнародним стандартам. Аудит матеріально-виробничих запасів є невід'ємною частиною аудиторського процесу і спрямований на забезпечення достовірності та точності фінансової інформації, відображеної у звітності компанії. Запаси потребують ретельного аналізу, оскільки вони є важливим елементом активу, а їхній облік важливий для оцінки фінансового становища та виявлення можливих ризиків. Під час аудиту запасів дії аудитора спрямовані на виявлення та оцінку ризиків, пов'язаних із наявністю, оцінкою та знеціненням запасів.

Аудиторські процедури не тільки визначають правильність відображення запасів у бухгалтерському обліку, а й дають змогу виявити можливості для оптимізації процесу управління запасами. Аудиторські процедури та їх виконання можуть варіюватися залежно від: - аудиторської компанії та її політики і методів виконання аудиторських процедур; - галузі, в якій працює організація, що аудіюється, та специфіки її діяльності; - розміру організації, чия фінансова звітність

піддається аудиту, та її історії фінансової діяльності; - типу аудиту (річний/проміжний аудит фінансової звітності, обов'язковий/добровільний аудит).

Незважаючи на те, що існують різні підходи до визначення аудиторських процедур, можна узагальнити етапи та основні стадії їх виконання (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Порядок здійснення аудиторської перевірки [51]

Оскільки аудит запасів зазвичай є частиною комплексного аудиту, першим кроком є прийняття договору на проведення аудиту. На цьому етапі аудиторська фірма та представники компанії-замовника обговорюють умови, цілі, бюджет і приблизну тривалість аудиту. Після узгодження цих питань обома сторонами підписується договір на проведення аудиту. Після попередньої оцінки ризиків та аналізу діяльності компанії, включно з оглядом ключових операцій і виявленням ризиків, розробляється план аудиту.

На цьому етапі має бути затверджена чітка стратегія, що включає - затвердження складу аудиторської групи та підтвердження її незалежності - розрахунок кількості годин, відведених на аудит для кожного працівника - визначення необхідних аудиторських процедур, зокрема аудиторських процедур, пов'язаних з оцінкою запасів, з детальним поясненням характеру та мети конкретних процедур - для компаній, фінансова звітність яких підлягає аудиту, повідомлення про передачу даних, що використовується - повідомлення компанії, чия фінансова звітність підлягає аудиту.

Після затвердження плану аудиторських процедур аудитор може приступити безпосередньо до їх виконання. Процес виконання основних процедур зазвичай починається з перевірки системи внутрішнього контролю організації. Для цього замовник аудиторської послуги, компанія, надає аудитору інформацію про основні процеси у сфері закупівель матеріалів і сировини (запасів) для виробництва, продажів та обліку цих операцій, описує процес складання фінансової звітності, кадровий облік та основне Програмне забезпечення має бути ідентифіковане. При цьому аудитор робить висновки про ефективність внутрішнього контролю, аналізуючи відповідні документи (договори, рахунки-фактури тощо), проводячи спостереження та використовуючи інші методи залежно від конкретного випадку.

Залежно від запланованих аудиторських процедур, фінансових результатів діяльності організації та виявлених ризиків, аудитор проводить аудит основних засобів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, податків тощо.

Інформація, наведена на рисунку 3.5, узагальнює перелік основних аудиторських процедур, що виконуються під час аудиту запасів.

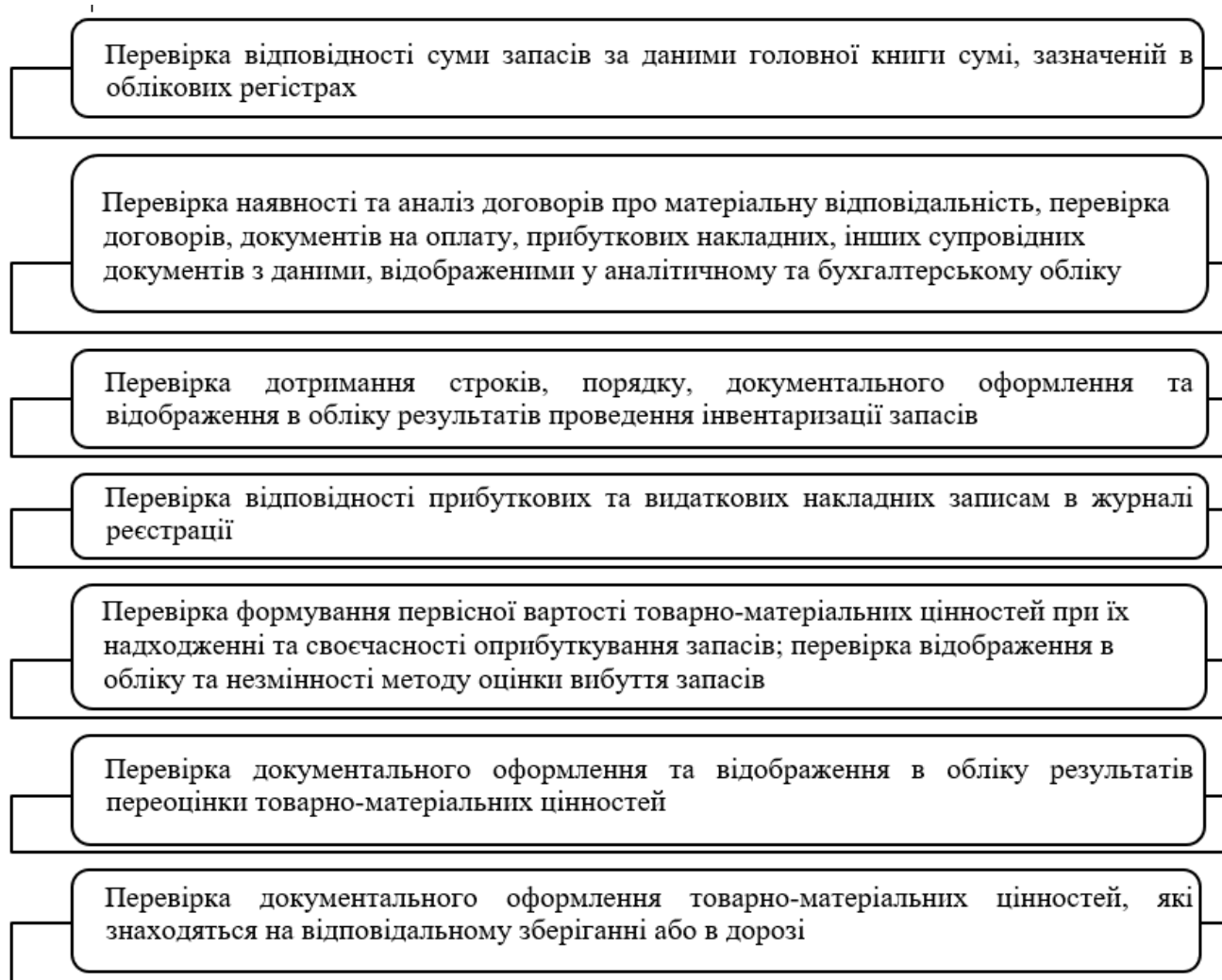

Рис. 3.3. Основні аудиторські процедури при здійсненні аудиту запасів підприємства

Метод визначення аудиторських процедур під час аудиту запасів може бути різним з різних причин, розглянутих раніше, і аудиторські процедури мають бути розглянуті на прикладі аудиту запасів конкретної компанії. Якщо під час аудиту запасів виявлено розбіжність між фактичною кількістю запасів у наявності та кількістю, відображеною на рахунках, необхідно вжити заходів для визначення причини розбіжності та внесення виправлень до бухгалтерських записів.

Процедури виявлення розбіжностей наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Порядок здійснення заходів при виявленні відхилень між фактичною та обліковою при проведенні інвентаризації запасів

№	Заходи	Опис
1	З'ясування причини відхилення	Причини відхилення мають бути пояснені представником підприємства, який знаходиться у складі інвентаризаційної комісії. Такими причинами можуть бути помилки сортування запасів, крадіжки, технічні помилки тощо
2	Проведення додаткових перевірок	Так як виявлені відхилення є додатковим ризиком для аудитора, можуть здійснюватися додаткові перевірки для підтвердження правильності обліку запасів. Це може включати збільшення обсягу аудиторської вибірки
3	Коригування обліку	При виявленні розбіжностей фактичної кількості запасів та їх кількості в облікових регістрах, мають бути здійснені необхідні коригування облікових записів. Так, при нестачі запасів, їх вартість має бути списана, а при ідентифікації надлишку, такі запаси мають бути оприбутковані
4	Оцінка впливу на звітність	Аудитор має розрахувати вартість нестачі чи надлишку запасів та оцінити їх вплив на фінансову звітність, порівнюючи суму відповідної нестачі чи надлишку з установленим рівнем суттєвості для даної аудиторської процедури

Таким чином, аудиторські процедури, що виконуються під час аудиту запасів, спрямовані на те, щоб фінансова звітність правильно відображала стан і вартість запасів компанії, що, у свою чергу, сприяє високому ступеню довіри до фінансової інформації. Після виконання основних аудиторських процедур, включно з аудитом запасів, аудитор оцінює виконану роботу й узагальнює результати.

На цьому етапі аудитор повинен оцінити достатність і допустимість аудиторських доказів, узагальнити будь-які відхилення і викривлення, виявлені під час аудиторських процедур, і підбити підсумки аудиту, у тому числі аудиту матеріально-виробничих запасів. Завершальним етапом аудиту є складання звіту для клієнта. Висновки та рекомендації, сформовані після завершення аудиторських процедур, мають бути представлені у вигляді аудиторського висновку. Аудитор, відповідальний за проведення аудиту, повинен представити результати аудиту безпосередньо замовнику аудиту.

Після завершення аудиту всі робочі документи, підготовлені аудитором під час аудиту, а також документи і докази, надані компанією і використані під час аудиторських процедур, мають бути збережені і збережені для подальшого використання. Вивчення та аналіз аудиторських процедур та їх виконання під час аудиту матеріально-виробничих запасів компанії дає змогу зробити такі висновки: -

аудиторські процедури щодо матеріально-виробничих запасів розробляються з урахуванням специфіки галузі та фінансової звітності компанії, яку аудитують.

Аудит матеріально-виробничих запасів зазвичай включає тестування засобів внутрішнього контролю, аналіз документації, спостереження та інші методи, що сприяють отриманню надійних аудиторських доказів.

3.3. Звіт аудитора та аналіз ефективності використання запасів

Аудиторський звіт - це офіційний документ, у якому аудитор висловлює свою думку та висновок про фінансову звітність компанії, що пройшла аудит. Аудиторський висновок має бути підготовлено відповідно до Міжнародних стандартів аудиту та відповідного законодавства.

На рисунку 3.5 показано основну інформацію, яку має бути включено до аудиторського висновку.

Рис. 3.5. Основна інформація, що наводиться у Звіті аудитора

Якщо аудит є обов'язковим, основна інформація, що включається до аудиторського висновку, має бути доповнена:

- Інформація про орган, який призначив аудиторську фірму для проведення обов'язкового аудиту;
- Дата призначення аудиторської фірми та тривалість аудиторських процедур;
- Аналіз ризиків спотворення інформації у фінансовій звітності та опис реакції аудитора на ці ризики, включно з основними попередженнями про ризики (якщо такі є);
- Шахрайство під час обов'язкового аудиту, включно з визначенням ступеня, в якому шахрайство могло бути виявлено;
- заява щодо достовірності інформації, яка міститься у звіті;
- відповідно до вищенаведеного.

Аудиторський висновок має виражати чітку думку про те, чи є фінансова звітність компанії достовірною і такою, що відповідає встановленим міжнародним або національним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Крім того, аудитор може дати рекомендації щодо можливого поліпшення контролю, бухгалтерських записів або процедур, щоб уникнути проблем у майбутньому.

Цілі аудитора під час підготовки аудиторського висновку полягають в отриманні впевненості в чесності та точності фінансової звітності компанії, підтвердженні дотримання законодавчих вимог і стандартів під час проведення аудиторських процедур, а також у виявленні потенційних ризиків, включно із шахрайством та порушеннями, які можуть вплинути на достовірність фінансової звітності.

Нижче наведено Висновки з аудиту запасів викладено в розділі «Основні положення облікової політики та зміни в обліковій політиці», де аудитор пояснює, як розраховується вартість різних видів запасів. У загальних висновках аудитори також аналізують результати діяльності та зміни в результатах діяльності протягом року, у тому числі балансову вартість запасів. Незважаючи на систематичні перевірки зовнішніми аудиторами, важливо своєчасно впроваджувати адекватний внутрішній контроль та аудит для забезпечення ефективності фінансової діяльності компанії,

оптимізації процесів управління та запобігання можливим помилкам у фінансовій звітності.

Одним із методів, що використовуються для забезпечення ефективного фінансового контролю та прийняття обґрунтованих управлінських рішень, є аналіз коефіцієнтів, а також горизонтальний і вертикальний аналіз балансу. Аудиторський висновок є важливим джерелом інформації для зацікавлених сторін, у ньому аудитор висловлює думку щодо надійності та доречності облікової політики та процедур, включно з тими, що стосуються запасів. Аудитор надає інформацію про будь-які виявлені недоліки та надає рекомендації щодо подальшого вдосконалення системи контролю за запасами.

Висновки до розділу 3

У 3 розділі роботи визначено сутність проведення аудиту матеріально-виробничих запасів, мету, завдання та джерела інформації. Розроблено загальний перелік аудиторських процедур і порядок їх застосування при проведенні аудиту запасів. Висновки та рекомендації зовнішнього аудитора, а також результати внутрішнього контролю та аудиту можуть слугувати підґрунтям для вдосконалення внутрішніх процедур і політики управління запасами, що, у свою чергу, здатне позитивно вплинути на ефективність фінансового менеджменту та довіру зацікавлених сторін до фінансової звітності компанії.

Таким чином, аудит запасів є необхідним компонентом забезпечення якості фінансової звітності та ефективного корпоративного управління.

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Організація охорони праці на підприємстві

Згідно Закону України «Про охорону праці»: фінансування охорони праці здійснюється власником. На підприємствах, в галузях і на державному рівні у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку створюються фонди охорони праці. На підприємстві кошти вказаного фонду використовуються тільки на виконання заходів, що забезпечують доведення умов і безпеки праці до нормативних вимог або підвищення існуючого рівня охорони праці на виробництві.

Служба охорони праці створена для здійснення заходів правового, організаційно-технічного, санітарно-гігієнічного, соціально-економічного і лікувально-профілактичного характеру щодо запобігання нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємстві. Тому ця служба виконує завдання з контролю безпеки процесів на виробництві, забезпечення спецзасобами працівників, професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників в сфері охорони праці, забезпечення оптимальних режимів праці та відпочинку працівників, професійного набору працівників для виконання вказаних робіт.

До функцій служби охорони праці належать: забезпечення ефективної системи управління; керівництво роботою з охорони праці; підбір заходів із забезпечення норм безпеки, гігієни праці та виробничого середовища; складання методичних вказівок з проведення інструктажу з питань охорони праці; надання працівникам правил, стандартів, норм, положень, інструкцій; оперативний та поточний контроль стану охорони праці на підприємстві; ведення обліку, аналізування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, визначення шкоди від них; підготовка та складання статистичних даних підприємства по охороні праці [8; 17]. Ця служба може як видавати приписи з усунення виявлених недоліків, так і матеріально заохочувати працівників, які сумлінно виконують свої обов'язки і активно беруть участь у заходах

з підвищення безпеки та покращення умов праці. Служба охорони праці планує види робіт по охороні праці на перспективу, на поточний період та оперативно. Фінансуванням охорони праці займається роботодавець.

Профілактичні заходи з охорони праці, втілення програм на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівні щодо покращення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших програм із запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням фінансується на державному і місцевих рівнях [52]. Витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Фінансування заходів охорони праці на ТОВ «ПроТек Логістик» за період
2021-2023 рр.

Обсяг реалізованої продукції, тис.грн.			Сума фінансування (0,5%), тис.грн.			Абсолютне відхилення, тис.грн		
2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021-2023	2022-2023	2021-2023
808078	1138533	1185259	4040,39	5692,67	5926,30	1652,28	233,63	1885,91

Дані табл. 4.1 засвідчили про збільшення фінансування заходів охорони праці в 2023 р. порівняно з 2021 р. на 1885,91 тис. грн., що зумовлено збільшенням обсягів реалізованої продукції. Ці кошти спрямовуються на купівлю спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту працівників; на утримання основних засобів в придатному стані; забезпечення працівників спецхарчуванням при виконанні роботи в шкідливих умовах; здійснення медогляду працівників, які працюють у важких умовах.

Облік, аналізування та оцінювання показників охорони праці спрямовані на пошук, обґрунтування та втілення рішень управлінським персоналом. Це здійснюється шляхом системного обліку показників стану охорони праці, аналізування причин невиконання чинного законодавства з охорони праці, розробки шляхів з усунення встановлених недоліків. Для цього беруться дані про нещасні випадки та профзахворювання; дані по всіх видах контролю за станом

охорони праці; дані паспортів санітарнотехнічного стану умов праці в цеху; результати обстежень будівель, споруд, приміщень, обладнання та ін. Для оцінки стану охорони праці у цехах береться коефіцієнт рівня охорони праці. Комплексний аналіз виробничих умов, виявлення небезпек, оцінювання та регулювання ризиків здійснюється з допомогою показників частоти травматизму, важкості травматизму, загального травматизму, частоти випадків захворювань, днів непрацездатності, важкості захворювань, витрат на охорону праці [8; 17].

Результати розрахунків наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Оцінка стану охорони праці

№	Назви показників і їх складових	Роки		
		2021	2022	2023
1	Середньоблікова кількість працюючих	108	114	119
2	Кількість нещасних випадків за звітний період	1	1	1
3	Загальна кількість днів непрацездатності за всіма нещасними випадками за звітний період	11	10	12
4	Кількість випадків захворювань	15	9	11
5	Сумарна кількість днів непрацездатності за звітний період	13	12	14
6	Показник частоти травматизму	0,009	0,009	0,008
7	Показник важкості травматизму	11	10	12
8	Показник загального травматизму	0,10	0,09	0,10
9	Показник частоти випадків захворювань	13,89	7,89	9,24
10	Показник днів непрацездатності	0,12	0,11	0,12
11	Показник важкості захворювань	0,87	1,33	1,27
12	Показник витрат на охорону праці	0,54	0,53	0,66
13	Коефіцієнт технічної безпеки обладнання	0,96	0,95	0,97
14	Коефіцієнт рівня дотримання правил охорони праці	0,95	0,96	0,94
15	Коефіцієнт виконання планових робіт з охорони праці	0,80	0,82	0,79
16	Коефіцієнт рівня охорони праці	0,90	0,91	0,90

Аналізування та оцінювання стану охорони праці на ТОВ «ПроТек Логістик» засвідчило задовільний стан охорони праці на підприємстві. Це підтверджують результати розрахованих показників рівня охорони праці. Коефіцієнт рівня охорони праці трохи менше 1 протягом 2021-2023 рр. на досліджуваному підприємстві. З метою забезпечення поліпшення охорони праці на підприємстві кожного наступного року прирівнюють до базового коефіцієнта стану охорони праці (коефіцієнт рівня охорони праці попереднього року

збільшений на 5%). При недосягненні базового рівня показника, то значення коефіцієнта залишається наступного року. Перевищення базового рівня показника на 5% наступного року заплановується збереження фактичного досягнутого значення. Рівність коефіцієнта рівня охорони праці одиниці дає підстави для матеріального заохочення виробничого підрозділу за якісну охорону праці.

Визначення економічної ефективності здійснюється для вибору оптимального варіанту покращення умов та безпеки праці з соціальною ефективністю, виявлення впливовості методів покращення умов праці в розрізі основних показників діяльності підприємства, розробка шляхів зростання продуктивності праці при покращенні умов праці [13]. Для визначення показника ефективності витрат підприємства на заходи з охорони праці співставляють суму економії від поліпшення умов і безпеки праці за рік та суму вкладень підприємства в заходи з охорони праці [8]. За досліджуваний період річна економія від поліпшення умов і безпеки праці становила в 2021 р. 252 тис. грн., в 2022 р. – 335 тис. грн, в 2023 р. – 264 тис. грн. Відповідно показник ефективності витрат досліджуваного підприємства на заходи з охорони праці в 2021 р. становив 0,06, в 2022 р. – 0,06 та в 2023 р. – 0,04. Таким чином, економічна ефективність витрат на поліпшення умов праці та підвищення її безпеки залишається ще низькою.

4.2. Реалізація заходів щодо захисту запасів підприємства і готової продукції від впливу уражаючих факторів надзвичайних ситуацій

Захист запасів підприємства і готової продукції є важливим аспектом забезпечення безперервної діяльності підприємства під час надзвичайних ситуацій. Уражаючі фактори, такі як вибухи, пожежі, хімічні викиди, радіоактивне

забруднення та інші небезпечні явища, можуть спричинити значні матеріальні втрати та перерви у виробничих процесах. Ефективна реалізація заходів захисту знижує ризики втрат і забезпечує стабільність підприємства навіть за умов критичних загроз.

Метою цього дослідження є визначення основних підходів та рекомендацій щодо організації заходів захисту запасів і готової продукції підприємства в умовах впливу уражаючих факторів надзвичайних ситуацій.

Види уражаючих факторів і їх вплив на запаси

Фізичні ураження

Вибухи та пожежі спричиняють механічне пошкодження складів, руйнування контейнерів для зберігання, займання запасів і готової продукції. Високі температури можуть призводити до змін фізико-хімічних властивостей товарів, їх непридатності для подальшого використання чи реалізації.

Хімічне забруднення

Розливи токсичних речовин, газові викиди або хімічні аварії можуть спричинити забруднення запасів небезпечними сполуками. Це створює загрозу для здоров'я працівників і споживачів, а також унеможлиблює подальше використання продукції.

Радіоактивне забруднення

Аварії на ядерних об'єктах можуть спричинити потрапляння радіонуклідів у зону зберігання запасів. Продукти та матеріали, що зазнали радіаційного впливу, становлять небезпеку і потребують спеціальної обробки або утилізації.

Біологічні фактори

Поширення шкідників, грибків чи бактерій у разі порушення санітарних умов під час надзвичайних ситуацій може призводити до псування запасів, особливо харчових продуктів.

Основні заходи захисту

Розташування складів

Одним із ключових заходів захисту є правильний вибір місця розташування складів. Важливо враховувати:

- Віддаленість від потенційно небезпечних об'єктів (хімічних заводів, ядерних станцій тощо).
- Геологічні умови, стійкість території до повеней, зсувів або землетрусів.
- Можливість створення захисних зон навколо об'єктів зберігання.

Інженерний захист

Для захисту складів від механічних пошкоджень застосовуються посилені конструкції будівель із використанням вогнетривких та ударостійких матеріалів. Створення герметичних приміщень дозволяє мінімізувати ризики проникнення токсичних речовин чи радіоактивних частинок. Системи автоматичного пожежогасіння та вентиляції з фільтрами додатково забезпечують безпеку запасів.

Організаційні заходи

Організація регулярного моніторингу стану запасів і готової продукції є важливим аспектом захисту. Необхідно проводити регулярні інспекції складів, перевірку герметичності пакування та виявлення потенційних загроз. Важливо забезпечити доступ до оперативних даних про складські запаси для прийняття швидких управлінських рішень.

Використання захисного пакування

Для мінімізації впливу уражаючих факторів застосовуються спеціальні види пакування, які мають підвищену стійкість до вологості, високих температур, механічних пошкоджень і хімічного впливу. Вибір пакувальних матеріалів залежить від характеру продукції та потенційних загроз.

Резервні системи зберігання

Використання резервних складів у безпечних зонах дозволяє розосередити запаси і мінімізувати ризики одночасної втрати великої кількості продукції. Також важливо передбачити мобільні системи зберігання, які можуть бути швидко евакуйовані у разі небезпеки.

Забезпечення безперервності ланцюгів постачання

Окрім зберігання запасів, важливо розробити заходи для забезпечення безперервного постачання ресурсів і матеріалів. Це включає створення запасів

стратегічних товарів, налагодження зв'язків із кількома постачальниками та організацію альтернативних маршрутів транспортування.

Підготовка персоналу

Реалізація заходів захисту неможлива без належної підготовки персоналу. Навчання працівників основам реагування на надзвичайні ситуації, використання засобів індивідуального захисту та евакуаційних процедур дозволяє мінімізувати наслідки впливу загроз. Проведення регулярних тренувань із залученням працівників усіх рівнів забезпечує їх готовність до дій у кризових ситуаціях.

Проведення навчальних симуляцій

Організація навчальних симуляцій і практичних занять із залученням спеціалізованих служб дозволяє відпрацювати процедури дій під час надзвичайних ситуацій. Це також сприяє ідентифікації слабких місць у захисних заходах і їх подальшому вдосконаленню.

Інтеграція сучасних технологій

Сучасні технології відіграють важливу роль у захисті запасів. Використання автоматизованих систем контролю за умовами зберігання (температури, вологості, рівня забруднення повітря) дозволяє оперативно виявляти та усувати загрози. Системи відеоспостереження і сигналізації підвищують рівень безпеки об'єктів зберігання.

Використання дронів для моніторингу

Дрони можуть бути ефективними для віддаленого моніторингу складів і прилеглих територій, забезпечуючи оперативне виявлення загроз, таких як пожежі або проникнення сторонніх осіб.

Застосування штучного інтелекту

Штучний інтелект здатен аналізувати дані з датчиків і систем моніторингу, прогнозувати можливі загрози та автоматично пропонувати заходи для їх усунення.

Захист запасів і готової продукції підприємства від уражаючих факторів надзвичайних ситуацій є комплексним завданням, яке потребує поєднання інженерних, організаційних і технологічних заходів. Впровадження сучасних рішень, підготовка персоналу та створення резервних систем зберігання значно підвищують

рівень стійкості підприємства до потенційних загроз. Надійний захист забезпечує не лише збереження матеріальних цінностей, а й сприяє стабільній роботі підприємства навіть у найскладніших умовах.

Висновки до розділу 4

В даному розділі проведено аналіз стану охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях у ТОВ «ПроТек Логістик», що загалом свідчить, що існуюча система відповідає і внутрішньому регламенту з питань охорони праці, і нормативно-законодавчим актам. У зв'язку з тим, що приміщення за ступенем вибухо- і пожежонебезпечності та вогнестійкості відповідає встановленим нормам, безпека у надзвичайних ситуаціях в установі гарантована. Планові заходи щодо пожежної безпеки розроблені та здійснені відповідно до законодавства України.

Проаналізовано можливість реалізації заходів щодо захисту запасів підприємства і готової продукції від впливу уражаючих факторів надзвичайних ситуацій

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене в кваліфікаційній роботі дослідження бухгалтерського обліку та аудиту запасів компанії дало змогу зробити кілька висновків:

1. Запаси - це матеріальні ресурси (сировина, незавершене виробництво та готова продукція), які мають у своєму розпорядженні компанії для забезпечення безперервності виробництва та надання послуг і отримання прибутку від продажів;

2. Запаси можна класифікувати залежно від потреб компанії та характеристик продукції, а також за різними критеріями. Склад запасів описується виробничими і товарними специфікаціями. Відповідно до обраної класифікації запасів підприємства застосовують відповідні документи для аналітичного обліку.

3. Оцінка запасів у бухгалтерському обліку в основному регулюється міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Під час вибуття запасів їх вартість визначається одним із таких методів: метод виявленої собівартості, метод середньозваженої собівартості, метод «перших-ліпших», метод стандартної собівартості або метод ціни продажу для кожної одиниці запасів. Для оцінки вартості запасів при їх отриманні використовуються розрахунки собівартості або чистої вартості реалізації. Компанія використовує метод оцінки запасів, що відповідає вимогам стандарту НП(С)БО «Запаси».

4. Моделі управління запасами вимагають спеціальних процедур обліку для забезпечення точності та ефективності управління запасами. Облік включає в себе розрахунок економічних параметрів, таких як вартість замовлення, час циклу і точка повторного замовлення. Тому вибір системи і моделі обліку запасів має бути тісно пов'язаний з бізнес-моделлю компанії.

5. Взаємодія синтетичного та аналітичного обліку дає змогу компаніям збалансувати широкий огляд і детальний аналіз запасів для досягнення своїх стратегічних цілей. Синтетичний облік дає загальне уявлення про стан і рух запасів, і його основне завдання - швидко й ефективно дати загальну оцінку кількості та вартості запасів. Аналітичний облік, з іншого боку, надає детальну інформацію за

кожним конкретним продуктом або матеріалом, даючи змогу ефективно управляти використанням ресурсів.

6 Проблеми в обліку запасів часто пов'язані з оцінкою запасів, коливаннями ринкових цін, недостатньою автоматизацією і поганим контролем в управлінні запасами. Пропоновані рішення цих проблем включають використання сучасних технологій, автоматизацію процесів, удосконалення стратегій управління запасами та ефективний внутрішній контроль.

7 Процедури аудиту запасів повинні розроблятися з урахуванням специфіки галузі та фінансової звітності суб'єкта господарювання. У таких випадках аудит запасів зазвичай включає тестування засобів внутрішнього контролю, аналіз документації, спостереження та інші методи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова А.О. Аудит: навчальний посібник: Харків: ХДУХТ, 2017. – 246с.
2. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент. /І. А. Бланк. – 2-ге вид., Перераб. та дод. – К.: Ельга, Ніка-центр, 2014. – 656 с.
3. Бондаренко Н.М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2014 р. № 4. С. 273—281.
4. Бурлан С.А., Панченко І.М. Облікове забезпечення управління товарними запасами на підприємствах оптової торгівлі. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/72.pdf (дата звернення: 13.11.2024).
5. Бутинець Ф.Ф., Малюга. Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність : навч. посіб. 2-ге вид. Житомир : Житом. інж.-технол. ін-т, 2000. 480 с.
6. Герасим Л. М., Журавель П., Бруханський В. Ф., Хомин П. Я. Первинний та аналітичний облік на підприємстві : Тернопіль: Астон, 2005.
7. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарії : практ. посіб. / С.Ф. Голов, В.М. Костюшенко. – К. : Лібра, 2011. – 880 с.
8. Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. Фінансовий контроль : теорія, термінологія, практика : навчальний посібник /. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 298 с.
9. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43615#Text> (дата звернення: 11.02.2024).
10. Демченко Т. А. Чвертко Л.А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його вдосконалення на підприємстві. Економічні горизонти. 2017. № 1(2). С. 48–56.
11. Дерев`янка С. І. Аудит : навчальний посібник : Київ : ЦУЛ, 2016. – 380 с.

12. Королюк Т., Співак С. Сутність, значення та обліково-інформаційне забезпечення процесу контролінгу. Галицький економічний вісник. 2022. Том 78-79. № 5-6. С. 58-64.
13. Королюк Т., Співак С., Капустяк Р. Організаційні аспекти бухгалтерського обліку на підприємстві. Галицький економічний вісник. 2024. Том 89. № 4. С. 63-69. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.063
14. Королюк Т., Співак С., Ратинський В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2023. Том 85. № 6. С. 88–96.
15. Королюк Т., Хомин П., Співак С. Особливості організації управлінського обліку в системі контролінгу. Галицький економічний вісник. 2023. Том 84. № 4. С. 71-77.
16. Кужельний, М. В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М. В. Кужельний, В. Г. Лінник. – К. : КНЕУ, 2001. – 334 с
17. Лень В.С. Фінансовий облік : навч. посіб. «Акад.», 2011. 608 с.
18. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» від 01.01.2012 р. № 929_021. Дата оновлення: 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 01.11.2024).
19. Петрик О.А. Аудит: підручник / О.А. Петрик, В.О. Зотов, Б.В. Кудрицький та ін.; за заг. ред. проф. О.А. Петрик. — К.: КНЕУ, 2015
20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 10 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 11.02.2024).
21. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 11.02.2024).
22. Прохорова Л.І., Юхименко Є.С. Аналіз сучасного стану та проблеми реформування і розвитку аудиторської діяльності в Україні на основі міжнародного досвіду : Молодий вчений. – 2019. – № 7 (70). – С. 205-211.

23. Пшенична А. Ж. Аудит : навчальний посібник : Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 320 с.
24. Ратинський В.В., Співак С.М. Синькевич Н.І. Розвиток економічного аналізу в Україні в контексті цифрової економіки. Електронний журнал "Ефективна економіка". - №7. 2023. С. 1-16.
25. Скрипник М. І., Григоревська О. О. Удосконалення організації і методики аудиту виробничих запасів на підприємстві. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2016. Вип. 2-3 (35). С. 378-398.
26. Співак С., Королук Т., Ковальчук І., Шаюк М. Особливості складання звітності підприємств в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2024. Том 91. № 6. С. 87-94. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06.087
27. Співак С. Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Сергій Співак, Діана Панчишин, Михайло Скочиляс, Катерина Яремчук // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 113-119. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmpbo.pdf>
28. Співак С. Управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Сергій Співак // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 287-293. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14ssmvsu.pdf>.
29. Співак С., Королук Т., Дерейчук О. Організаційні аспекти та інформаційне забезпечення процесу формування звітності підприємств. Галицький економічний вісник. 2024. Том 87. № 2. С. 116-121. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.116
30. Стручок В.С. Безпека в надзвичайних ситуаціях. Методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної (дистанційної) форм навчання. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2022. 156 с.
31. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. / Г. О. Партин та ін. 2-ге вид. Львів : Магнолія плюс, 2006. 240 с.

- 32.S. Spivak, I. Spivak and S. Krepych, "Estimating the Competitiveness Level of Enterprises Based on the Functional Effectiveness Model," *2020 10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2020, pp. 662-665, doi: 10.1109/ACIT49673.2020.9208969.
- 33.S. Spivak, S. Krepych, I. Spivak, R. Brukhanskyi and U. Tkach, "Analysis of Tax Burden in Ukraine in the Context of European Integration," *2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2021, pp. 385-388, doi: 10.1109/ACIT52158.2021.9548630.
- 34.S. Spivak, T. Korolyuk, I. Spivak, S. Krepych, B. Nita and R. Brukhanskyi, "Construction of a Conceptual Model of the Accounting and Analytical System of Report Formation Under IFRS," *2023 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Wrocław, Poland, 2023, pp. 206-210, doi: 10.1109/ACIT58437.2023.10275676.
- 35.T. Korolyuk, S. Spivak, B. Seniv, M. Stetsko, M. Horodetskyi and A. Ivanova, "Advantages of Blockchain for Efficient Electronic Documents Flow in the Enterprise Accounting System," *2024 14th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Ceske Budejovice, Czech Republic, 2024, pp. 434-438, doi: 10.1109/ACIT62333.2024.10712495.